

Brüssel, 4.3.2021
COM(2021) 102 final

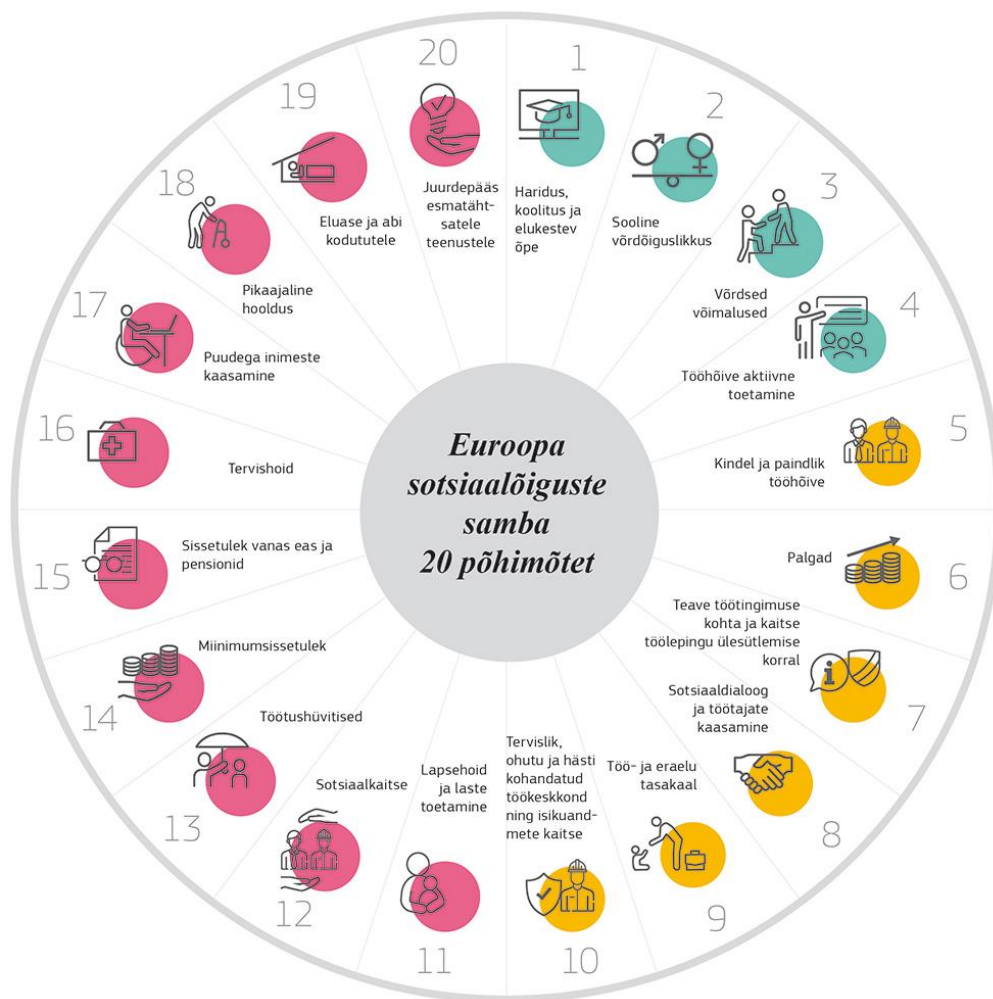
**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava

{SWD(2021) 46 final}

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE,
EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE
KOMITEELE**

Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava

Pandeemiast ülesaamise, vajalike reformide ettevalmistamise ning rohe- ja digipöörde kiirendamise kontekstis on aeg kohandada ka sotsiaalreeglistikku. See peaks olema reeglistik, millega tagatakse põlvkondadevaheline solidaarsus ja tunnustatakse ettevõtjaid, kes hoolitsevad oma töötajate eest; reeglistik, mille keskmes on töökohad ja mis loob võimalusi ning asetab oskused, innovatsiooni ja sotsiaalkaitse võrdsele alusele.

Komisjoni president Ursula von der Leyen (kõne Euroopa Parlamendis 20. jaanuaril 2021)

Rohelisema, õiglasema ja kaasava tuleviku loomine toob lühikeses perspektiivis kaasa kulutusi ja probleeme. Sellepärast on väga oluline muutusega kaasa käia ning aidata kogukondadel ja üksikisikutel uue maailmaga kohaneda. See eeldab pinga tähelepanu pööramist sotsiaalküsimustele. Euroopa sotsiaalõiguste sammast tuleks rakendada ELi ja liikmesriikide tasandil, võttes nõuetekohaselt arvesse vastavaid pädevusi.

Euroopa Ülemkogu, ELi uus strateegiline tegevuskava 2019–2024

Euroopa Parlament [...] rõhutab, et edusammud kestliku, õiglase ja kaasava sotsiaalse Euroopa poole nõuavad tugevat jagatud pühendumist nii ÜRO kestliku arengu tegevuskava 2030 edendamisel kui ka Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete ja õiguste rakendamisel ja realiseerimisel.

Euroopa Parlamendi resolutsioon tugeva sotsiaalse Euroopa kohta õiglase ülemineku jaoks (17. detsember 2020)

1. TUGEV SOTSIAALNE EUROOPA ÕIGLASE ÜLEMINER JA TAASTUMISE HEAKS

Tugev sotsiaalne Euroopa tähendab inimesi ja nende heaolu. Euroopas on maailma kõige võrdsemad ühiskonnad, kõrgeimad töötingimuste standardid ja laiaulatuslik sotsiaalkaitse. Euroopa sotsiaalse turumajanduse keskmes on konkurentsivõimeline kestlikkus,¹ millega püütakse saavutada kestliku ja kaasava majanduskasvu mudelit, mis on parim inimestele ja planeedile. Sellele ainulaadsele mudelile tugineb Euroopa sotsiaalne ja majanduslik toimetulekuvõime².

Eurooplased väärtustavad seda ainulaadset sotsiaalset ja majandusmudelit ning ootavad, et see pakuks võimalusi kõigile, olenemata soost, rassilisest või etnilisest päritolust, usutunnistusest või veendumustest, puudest, vanusest või seksuaalsest sättumusest. Liidu eesmärk on täita ühise heaolu lubadus. See lubadus sisaldub ka Euroopa sotsiaalõiguste sambas, mille Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon kuulutasid välja 2017. aastal.

Kliimamuutused ja keskkonnaprobleemid, digiüleminek, globaliseerumine ja demograafilised suundumused muudavad kiiresti meie igapäevaelu. COVID-19 on põhjustanud Euroopas uusi drastilisi muutusi töökohtadel, hariduses, majanduses, sotsiaalhoolekandesüsteemides ja ühiskonnaelus. Just selliste suurte muutuste ajal pannakse meie sotsiaalne struktuur proovile. Eurooplastel on jätkuvalt õigustatud ootus toimivale sotsiaalsele turumajandusele, mis pakub inimväärset elu võimaldavaid töökohti ja kaitset rasketel aegadel. Üheksa eurooplast kümnest leiab, et sotsiaalne Euroopa on nende jaoks oluline ning et see peaks pakkuma võrdseid võimalusi ja juurdepääsu tööturule, samuti õiglasi töötingimusi ja sotsiaalkaitset³. Euroopa reageerimisel nendele muutustele on keskse tähtsusega sotsiaalreeglitiku parandamine ja kohandamine, et edendada inimeste hüvanguks toimivat majandust ja sotsiaalset progressi.

Jõuline poliitiline reageerimine COVID-19 pandeemia riikide ja ELi tasandil on olnud tulemuslik, et piirata pandeemia tagajärgi tööhõivele ja sotsiaalsfäärile. Euroopa on solidaarse ja ühtsena koordineeritult toetanud liikmesriike lühendatud tööaja kavade ja sarnaste töökohtade säilitamise meetmete kehtestamisel, et piirata tervisekriisi ajal töötuse kasvu. See on aidanud toetada tööhõivet, sissetulekuid ja majandust.

Samasugust ühtsust, koordineerimist ja solidaarsust on vaja ka järgmistel aastatel, et liikuda rohelisemasse ja digitaalsemasse aastakümnesse, mil eurooplastel on head toimetulekuvõimalused. Kuigi ulatuselt erinevad, on eesseisvad väljakutsed kõigis liikmesriikides sarnased. Peame püüdlema uue sotsiaalreeglitiku poole, mis tagab põlvkondadevahelise solidaarsuse ja loob võimalusi kõigile, soosib ettevõtjaid, kes hoolitsevad oma töötajate eest, keskendub töökohtadele ning edendab paremaid elu- ja töötingimusi, investeerib kvaliteetsesse ja kaasavasse haridusse, koolitusse, oskustesse ja innovatsiooni ning tagab piisava sotsiaalkaitse kõigile. Peame suurendama sotsiaalseid õigusi ja tugevdama Euroopa sotsiaalset mõõdet kõigis liidu poliitikavaldkondades, nagu

¹ Nagu on märgitud 2021. aasta kestliku majanduskasvu strateegias (COM(2020) 575 final).

² COM(2020) 493 final, 9. september 2020.

³ Eurobaromeetri eriuuring nr 509 sotsiaalküsimuste kohta, märts 2021.

on sätestatud aluslepingutes⁴. Sellega tagatakse, et üleminek kliimaneutraalsusele, digiüleminek ja demograafilised muutused on sotsiaalselt õiglasel ning et Euroopa roheline kokkulepe ja 2030. aastani kestav digikümnend tooksid kasu kõigile eurooplastele.

Euroopa sotsiaalõiguste samba 20 põhimõtet on suunanäitajaks, mis juhivad meid tugeva sotsiaalse Euroopa poole ja kujundab visiooni meie uuest sotsiaalreeglistikust. Nendes väljenduvad põhimõtted ja õigused, mis on olulised õiglase ja hästi toimivate tööturgude ja sotsiaalhoolekandesüsteemide tagamiseks 21. sajandi Euroopas. Mõne põhimõttega kinnitatakse liidu õigustikus juba kehtivaid õigusi; teistega seatakse selged eesmärgid ühiskonna, tehnoloogia ja majanduse arengust tulenevate probleemide edasiseks lahendamiseks.

Euroopa sotsiaalõiguste samba tõhus rakendamine on praegu olulisem kui kunagi varem ning sõltub suuresti liikmesriikide otsustavusest ja tegevusest, sest neil lasub esmane vastutus tööhõive-, oskustealase ja sotsiaalpoliitika eest.

ELi tasandi meetmed võivad riiklikke meetmeid täiendada ja **käesolev tegevuskava on komisjoni panus sotsiaalõiguste samba põhimõtete rakendamisse** kooskõlas Euroopa riigijuhtide⁵ ja Euroopa Parlamendi üleskutsetega.

Tegevuskava aluseks on umbes aasta tagasi algatatud ulatuslik konsultatsioon,⁶ mille käigus saadi üle 1 000 vastuse kodanikelt, ELi institutsioonidelt ja asutustelt, liikmesriikidelt, piirkondlikelt ja kohalikelt ametiasutustelt, sotsiaalpartneritelt ja kodanikuühiskonna organisatsioonidelt⁷. Tegevuskavas sätestatakse mitu ELi meetet, mida komisjon on otsustanud võtta praeguse ametiaja jooksul, lähtudes paljudest meetmetest, mis on võetud pärast Euroopa sotsiaalõiguste samba väljakuulutamist Göteborgis⁸. Samuti esitatakse tegevuskavas kolm ELi tasandi eesmärki, mis tuleb saavutada 2030. aastaks ning mis aitavad suunata riikide poliitikat ja reforme.

Porto sotsiaaltippkohtumine 2021. aasta mais annab võimaluse koondada jõud, et uuendada kõrgeimal poliitilisel tasandil pühendumust sotsiaalõiguste samba rakendamisele. Käesolev tegevuskava on komisjoni panus Porto sotsiaaltippkohtumisse. Komisjon kutsub liikmesriike, sotsiaalpartnereid ja teisi asjaomaseid osalejaid, nagu piirkondlikud ja kohalikud ametiasutused ning kodanikuühiskond, üles ühinema kollektiivsete jõupingutustega, et kiirendada samba rakendamist oma vastavates pädevusvaldkondades ja viia selle põhimõtted kiiresti ellu. Nii on tugev sotsiaalne Euroopa jätkuvalt maailmale eeskujuks.

⁴ Euroopa Liidu leping ja Euroopa Liidu toimimise leping, 2016/1.3.2020, vt artiklid 3 ja 9.

⁵ Euroopa Ülemkogu, 20. juuni 2019, ELi uus strateegiline tegevuskava 2019–2024.

⁶ COM(2020) 14 final, 14. jaanuar 2020.

⁷ Konsultatsiooni tulemused on esitatud käesolevale teatisele lisatud komisjoni talituste töödokumendis (SWD(2021) 46).

⁸ Neid meetmeid kirjeldatakse käesolevale teatisele lisatud komisjoni talituste töödokumendis (SWD(2021) 46) ja 1. lisas.

2. KOLM ELI EESMÄRKI 2030. AASTA EESMÄRGINI JÕUDMISEKS

Tugev sotsiaalne Euroopa on nii meie kodanike jõukuse ja heaolu kui ka konkurentsivõimelise majanduse alus. Seejuures on väga oluline oskuslik ja innovaatiline tööjõud, kes on võimeline kujundama rohe- ja digipööret ning sellega kohanema.

Kuid uue kümnendi hakul tuleb Euroopas teha veel edusamme, et saavutada tööhõive, oskuste ja tööalase konkurentsivõime kõrge tase ning tugevad sotsiaalkaitstesüsteemid. 2020. aasta detsembris oli töötä 16 miljonit inimest ja noorte töötus oli 17,8 %, mis on tunduvalt suurem kui üldine töötus. COVID-19 puhangu tõttu koondati esimesena madala kvalifikatsiooniga, madalapalgalised ja ajutised töötajad. Pandeemia mõjutas ebaproportsionaalselt tugevalt ka rändajate osalemist tööturul⁹. Kuigi oskused on hädavajalikud, et valmistada inimesi ette uuteks rohelisteks ja digitaalseteks töökohtadeks ning aidata kaitsta töötajaid töötuse eest, osaleb igal aastal mis tahes vormis koolitusel vähem kui 40 % täiskasvanutest ning liiga paljudel noortel on vaid madala taseme oskused või nad ei jõua keskhariduse omandamiseni¹⁰. Naised, kes teenisid 2018. aastal ikka veel keskmiselt 14 % vähem kui mehed, täidavad kodumajapidamistes jätkuvalt suurt osa hoolduskohustustest ning neil on probleeme tööturule sisenemise ja seal püsimisega, mis mõjutab ka nende pensione. Enne pandeemiat elas vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus 91 miljonit inimest ning 22,2 % lastest elas vaestes leibkondades. Igal öösel magab kogu Euroopas tänavatel hinnanguliselt ligikaudu 700 000 inimest.

Kuna pandeemia tagajärjel on oodata töötuse ja ebavõrdsuse kasvu, on väga oluline koondada poliitilised jõupingutused kvaliteetsete töökohtade loomisele, täiendus- ja ümberõppele ning vaesuse ja tõrjutuse vähendamisele, et suunata meie ressursse sinna, kus neid kõige rohkem vajatakse.

Komisjon teeb ettepaneku seada ELile kolm peamist eesmärki, mis tuleb kümnendi lõpuks saavutada tööhõive, oskuste ja sotsiaalkaitse valdkonnas ning mis on kooskõlas ÜRO kestliku arengu eesmärkidega¹¹. Koos samba põhimõtetes sätestatud eesmärkidega ning mitmeaastase finantsraamistiku 2021–2027¹² ja taasterahastu „NextGenerationEU“¹³ rahalise toetusega suunavad need eesmärgid meie ühiseid jõupingutusi tugeva sotsiaalse Euroopa ja kestliku mõju saavutamiseks. Sotsiaalsed eesmärgid koos ELi julgete poliitiliste eesmärkidega rohe- ja digipöörde valdkonnas aitavad koondada poliitilised jõupingutused tulemuste saavutamisele ning kujutavad endast olulist stiimulit reformideks ja investeeringuteks liikmesriikides. Need eesmärgid võivad suunata liikmesriikide ja nende piirkondade poliitilisi otsuseid, sealhulgas otsuseid, mis tehakse taaste- ja vastupidavusrahaastust toetatavate taaste- ja

⁹ <http://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/what-is-the-impact-of-the-covid-19-pandemic-on-migrants-and-their-children-e7cbb7de>.

¹⁰ PISA 2018 andmetel puuduvad igal viiendal Euroopa noorel ikka veel piisavad oskused lugemises, matemaatikas ja loodusteadustes.

¹¹ ÜRO, 21. oktoober 2015, A/RES/70/1 – kestliku arengu tegevuskava aastani 2030 „Muudame oma maailma“.

¹² https://ec.europa.eu/info/publications/adopted-mff-legal-acts_en.

¹³ https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_en#nextgenerationeu.

vastupidavuskavade raames kooskõlas asjaomaste riigipõhiste soovitustega¹⁴ ning 2021.–2027. aasta ühtekuuluvuspoliitika fondide programmitöö kontekstis. Samuti võimaldavad need eesmärgid mõõta ja jälgida sotsiaalõiguste samba eesmärkide ja poliitiliste kohustuste täitmisel tehtud edusamme.

Kuigi enamik vahendeid kõnealuste eesmärkide saavutamiseks on liikmesriikide pädevuses, kajastavad ELi eesmärgid 2030. aastaks seatud ühist eesmärki, mille saavutamisele käesolev tegevuskava oluliselt kaasa aitab.

➤ **Vähemalt 78 % 20–64 aastastest peaks olema 2030. aastaks tööga hõivatud**

Tööhõive määr ELis oli 2019. aastal 73,1 %, mis tähendab, et strateegias „Euroopa 2020“ seatud 75 % tööhõivemäära eesmärgile oldi väga lähedal. Hoolimata ELi suurimatest jõupingutustest on COVID-19 kriisi tõttu peatunud tööhõivemäära kuueaastane positiivne suundumus. 2020. aasta kolmandaks kvartaliks oli meeste tööhõive määr 78,3 % ja naiste tööhõive määr 66,6 %. Seades 2030. aastaks uue peamise eesmärgi, taaskinnitab EL oma pühendumust jõuda kaasava kõrge tööhõivemäärani. Selle üldeesmärgi saavutamiseks peab Euroopa püüdma:

- **vähendada** 2019. aastaga võrreldes **soolist tööhõivelõhet vähemalt poole võrra**. See on ülimalt oluline soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks ja kogu tööelise elanikkonna tööhõive eesmärgi saavutamiseks;
- **suurendada ametliku alushariduse ja lapsehoiu pakkumist**, aidates seeläbi kaasa töö- ja eraelu paremale ühitamisele ning toetades naiste suuremat osalemist tööturul;
- **vähendada mittetöötavate ja mitteõppivate 15–29aastaste noorte (NEET-noored) osakaalu 12,6 %-lt (2019. aasta näitaja) 9 %-le**, parandades nende tööväljavaateid.

Kaasavama tööhõive kasvu aitab saavutada ka see, kui tagatakse, et tööturul osalevad oma võimaluste piires muud alaesindatud rühmad, näiteks eakad, madala kvalifikatsiooniga inimesed, puuetega inimesed, maa- ja äärepoolsete piirkondade elanikud, LGBTIQ-inimesed, romad ja muud etnilised või rassilised vähemused, keda ohustab eriti tõrjutus või diskrimineerimine, samuti sisserändaja taustaga inimesed. Inimesi, kes praegu ei soovi aktiivselt tööd otsida, tuleb julgustada tööturul osalema, et see kiiresti taastuks.

Kuna tööiga pikeneb kogu ELis rahvastiku vananemise ja poliitikareformide tõttu, tuleb praegune statistiline mõiste „tööeline elanikkond“ (20–64aastased) läbi vaadata. Komisjon teeb koostöös liikmesriikidega analüüsi ja statistikat, et kohandada praegust näitajat käesoleva tegevuskava läbivaatamise käigus.

➤ **Igal aastal peaks koolitusel osalema vähemalt 60 % kõigist täiskasvanutest**

Majanduse taastamise ja kaksikülemineku kontekstis on väga oluline suurendada täiskasvanute osalemist koolituses 60 %ni, et parandada tööalast konkurentsivõimet,

¹⁴ Määrus (EL) 2021/241, 12. veebruar 2021.

hoogustada innovatsiooni, tagada sotsiaalne õiglus ja kaotada digioskuste lõhe. 2016. aastaks osales igal aastal õppetegevuses siiski üksnes 37 % täiskasvanutest. Madala kvalifikatsiooniga täiskasvanute puhul oli see näitaja vaid 18 %. Selle tagamisel, et täiskasvanud saaksid hilisemas elus edukalt täiendus- ja ümberõppes osaleda, on võtmetähtsusega alushariduses ja esmaõppes omandatud tugevad põhi- ja valdkonnaülesed oskused, eelkõige ebasoodsas olukorras olevate rühmade puhul. 2019. aastal lahkus 10,2 % noortest haridus- ja koolitussüsteemist vaid põhiharidusega ega osalenud enam haridus- ja koolitustegevuses. Need näitajad võivad praeguse kriisi tagajärjel halveneda. Seetõttu tuleb rohkem pingutada, et suurendada täiskasvanute koolituses osalemist ning tõsta alushariduse ja esmaõppe omandamise taset. Eelkõige:

- **peaksid vähemalt 80 %-l 16–74aastastest olema elementaarsed digioskused**, mis on tööturule ja ühiskonda kaasamise ja neis osalemise eeltingimus digitaalselt ümberkujundatud Euroopas;
- **tuleks jätkuvalt vähendada haridussüsteemist varakult lahkumist** ja suurendada keskhariduse omandamist.

Need eesmärgid põhinevad eesmärkidel, mis on sätestatud **Euroopa oskuste tegevuskavas**,¹⁵ nõukogu soovitusel kutsehariduse ja -õppe kohta¹⁶ ning nõukogu resolutsioonis **Euroopa haridusruumi kohta**¹⁷.

➤ **Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste arvu tuleks 2030. aastaks vähendada vähemalt 15 miljoni võrra**

Vaesus ja sotsiaalne tõrjutus on ELis viimase kümne aasta jooksul vähenenud. 2019. aastal oli ELis vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus ligikaudu 91 miljonit inimest (kellest 17,9 miljonit olid 0–17aastased lapsed), mida oli peaaegu 12 miljonit vähem kui 2008. aastal ja ligikaudu 17 miljonit vähem kui 2012. aasta haripunktis. Siiski ei saavutatud strateegia „Euroopa 2020“ kõrget sotsiaalset eesmärki, mille kohaselt tulnuks vähendada selliste inimeste arvu 20 miljoni võrra. COVID-19 pandeemia tõttu olukord eeldatavasti halveneb ning see toob lühemas perspektiivis kaasa suurema rahalise ebakindluse, vaesuse ja sissetulekute ebavõrdsuse. 15 miljonist inimesest, kes tuleb vaesusest või sotsiaalsest tõrjutusest välja aidata, **peaksid vähemalt 5 miljonit olema lapsed**. Lastele keskendumine võimaldab pakkuda neile uusi võimalusi, kuid lisaks sellele aitab see katkestada põlvkondi väldanud vaesuse tsükli ning hoiab ära olukorra, kus lastest saavad vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus täiskasvanud, tekitades seega pikaajalist süsteemset mõju.

Nimetatud kolme 2030. aasta peamist eesmärki peetakse üheaegselt ambitsioonikaks ja realistlikuks. Kuigi pandeemiaga seotud ebakindlus ja selle tagajärjed meie ühiskonnale ja majandusele ei võimalda täielikult prognoosida eelseisvatel aastatel oodatavat arengut, on kavandatud eesmärkides arvesse võetud kõige värskemaid majandusprognoose,

¹⁵ COM(2020) 274 final, 1. juuli 2020.

¹⁶ Nõukogu 24. novembri 2020. aasta soovitus C 417/01.

¹⁷ Nõukogu 22. veebruari 2021. aasta resolutsioon 2021/C 66/01.

uusimatest kättesaadavatest andmetest nähtuvat COVID-19 kriisi mõju ja varasemaid kogemusi (nimelt finantskriisijärgset arengut)¹⁸.

Nende eesmärkide poole püüdlemine on vajalik selleks, et Euroopa säilitaks oma juhtrolli inimeste heaolu edendamisel. Kuigi edusammudes on tõenäoliselt erinevusi nii 2030. aastani kestval perioodil kui ka liikmesriigiti, on nende eesmärkide saavutamine võimalik, kui iga riigi lähtepositsiooni arvesse võttes ühinevad kõik liikmesriigid ühiste jõupingutustega ja võtavad meetmeid eesmärkide saavutamiseks, et püüelda ülespoole suunatud majandusliku ja sotsiaalse lähenemise ja heaolu poole. **Komisjon kutsub Euroopa Ülemkogu üles neid kolme eesmärki toetama. Samuti kutsub komisjon liikmesriike üles määrama kindlaks oma riiklikud eesmärgid, et sellele ühisele püüdlusele kaasa aidata.**

Nende uute eesmärkide toetamiseks vaadatakse läbi sotsiaalvaldkonna tulemustabel. Läbivaadatud tulemustabelis jälgitakse liikmesriikide suundumusi ja tulemusi, mis võimaldab komisjonil jälgida edusamme sotsiaalõiguste samba põhimõtete rakendamisel osana väljakujunenud poliitika koordineerimise raamistikust Euroopa poolaasta raames.

3. SOTSIAALÕIGUSTE SAMBA PÕHIMÕTETE RAKENDAMINE

Pärast sotsiaalõiguste samba väljakuulutamist Göteborgi tippkohtumisel 2017. aastal on ELi, riikide, piirkondade ja kohalikul tasandil juba võetud märkimisväärsed meetmeid,¹⁹ mida toetatakse ELi fondidest, tehnilise toe ja suunistega Euroopa poolaasta protsessi kaudu ning soovitud sotsiaalse mõõtmega tugevdamiseks²⁰. Nüüd on aeg teha ühine jõupingutus sotsiaalõiguste samba põhimõtete täielikuks rakendamiseks, kaasates kõiki valitsustasandeid, sotsiaalpartnereid ja teisi osalejaid. Järgnevatel aastatel keskendutakse valdkondadele, millele on vaja rohkem tähelepanu pöörata, mitte ainult praeguses majanduse taastamise kontekstis, vaid ka pikemas perspektiivis, et luua 2030. aastaks tugevam sotsiaalne Euroopa kõigi eurooplaste hüvanguks.

3.1 ROHKEM JA PAREMAID TÖÖKOHTI

Töövõimaluste loomine reaalmajanduses

Praegu on töökohtade säilitamine ja uute töökohtade loomine ELi prioriteet. Kvaliteetne töökoht on peamine sissetulekuallikas, elueesmärk ja eneseteostusvõimalus ning see on oluline sotsiaalse kaasatuse ja ühiskonnas aktiivse osalemise seisukohast. Aastatel 2014–2019 loodi ELi majanduses juurde üle 14,5 miljoni töökoha. Koroonaviiruse kriis aga peatas selle suundumuse ning paljude eurooplaste elatusvahendid ja tööväljavaated on ohtu sattunud.

¹⁸ Lisateave prognooside kohta on esitatud käesolevale teatisele lisatud komisjoni talituste töödokumendis (SWD(2021) 46).

¹⁹ <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=20980&langId=en>.

²⁰ Ülevaate saamiseks vt käesolevale teatisele lisatud komisjoni talituste töödokument (SWD(2021) 46) ja teatise 1. lisa.

Kriisile kohesel reageerimisel suudeti ELi ja riiklike meetmetega negatiivset mõju suures osas pehmenada. Lühendatud tööaja kavad on olnud tulemuslikud tööhõive säilitamisel pandeemia tingimustes ja neid tuleks vajaduse korral ka edaspidi rakendada. Komisjoni poliitikasuuniste alusel loodi eriolukorras töötuseriski leevendamiseks pakutava ajutise toetuse Euroopa rahastu (TERA)²¹ kui vahend, millega kaitsta meie kodanikke väliste vapustuste korral. Sellest antakse laene lühendatud tööaja kavade ja samalaadsete meetmete rahastamiseks, eelkõige füüsilisest isikust ettevõtjatele. EL emiteeris nende laenude rahastamiseks esimesed ELi sotsiaalsed võlakirjad, aidates sellega kaasa sotsiaalse rahastamise arengule Euroopas. 2020. aasta lõpuks kiideti rahastu raames heaks kokku 90,3 miljardi euro suurune rahaline toetus, et aidata 18 liikmesriiki. 2021. aasta veebruari alguseks on 15 ELi riiki saanud TERA raames ligikaudu 53,5 miljardit eurot ja toetuse andmine jätkub. Komisjon hindab TERA kasutamisel saadud edukogemusi lähiaastatel hoolikalt.

Ent nüüd, kui Euroopa liigub kriisile reageerimise etapist majanduse taastamise etappi, on vaja rohkem tulevikku suunatud toetust kvaliteetsete töökohtade loomisele ja tööhõivele, et jõuda kestlikul viisil 2030. aastaks seatud tööhõiveeesmärgini 78 %. Pandeemia tõttu ei taastu paljud sektorid tõenäoliselt veel mõnda aega täielikult ja paljud ettevõtted on kriisist väljudes finantsraskustes. Selleks et toetada majanduse taastamist ja maksimeerida töökohtade loomise potentsiaali kõigis majandusökosüsteemides, on hädavajalik taastada täielikult toimiv ühtne turg ja seda edendada. Sellega seoses on vaja strateegilist lähenemisviisi, et minna erakorralistelt meetmetelt järk-järgult üle meetmetele, mis aitavad majandust taastada. Väga oluline on investeerida inimestesse, et lihtsustada nende tööalast üleminekut rohe- ja digisektorisse, ning toetada restruktureerimist pandeemiast kõige enam mõjutatud sektorites. Uued poliitikalahendused peaksid sisaldama sidusaid aktiivseid tööturumeetmeid, sealhulgas ajutisi värbamis- ja üleminekustiimuleid, oskustealaseid meetmeid ja paremaid tööturuteenuseid ning neis tuleks täiel määral ära kasutada olemasolevaid ELi vahendeid. Meetmed võivad hõlmata näiteks toetust õpipoisiõppele ja ettevõtlusele või tööturule naasmise kavasid, mille eesmärk on toetada töötuks jäämise ohus olevaid töötajaid. Esmatähtsaks tuleks pidada investeerimist uutes sektorites nõutavatesse oskustesse, et pakkuda tegelikke töö leidmise väljavaateid töötajatele, keda ähvardab koondamine või kes juba on töötud. **Selleks et toetada COVID-19 kriisi järel töövõimalusterohket majanduse taastumist liikmesriikides, esitab komisjon koos käesoleva tegevuskavaga soovitusel toimivate tööhõive aktiivse toetamise meetmete (EASE) kohta,**²² milles antakse suuniseid poliitikameetmete ja olemasolevate rahaliste vahendite kombineerimise kohta, et edendada töökohtade loomist ja tööalast üleminekut laienevatesse sektoritesse, eelkõige digi- ja rohesektorisse.

Praeguses muutuste protsessis on sotsiaalselt vastutustundliku ümberkujundamise edendamiseks väga oluline koostöö tööturuasutustega ja dialoog sotsiaalpartnerite vahel²³. Sotsiaaldialoogil, töötajate ja nende esindajate teavitamisel, nendega

²¹ Nõukogu 19. mai 2020. aasta määrus (EL) 2020/672.

²² C(2021) 1372, 4. märts 2021.

²³ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=782&langId=et>.

konsulterimisel ja nende osalemisel eri tasanditel (sealhulgas ettevõtte ja sektori tasandil) on oluline roll majanduslike üleminekute kujundamisel ja innovatsiooni soodustamisel töökohal, pidades eelkõige silmas käimasolevat kaksiküleminekut ja muutusi töömaailmas. ELi tasandil on töötajate teavitamist ja nende ärakuulamist käsitlevate direktiivide ulatusliku raamistikuga nii riikide kui ka riikidevahelisel tasandil²⁴ kehtestatud eeskirjad, et kaitsta töötajate õigusi restruktureerimisprotsessides. Riikide ametiasutused ja sotsiaalpartnerid peavad neid eeskirju järgima. Ette võiks näha konkreetsed meetodid nende direktiivide rakendamise ja jõustamise parandamiseks. Investeeringud avalike tööturuasutuste ajakohastamisse, sealhulgas taaste- ja vastupidavusraha ja Ühtekuuluvusfondi rahastamiskõlblike meetmete kaudu, võivad suurendada nende asutuste suutlikkust tulla pandeemia järel toime suurema tööpuudusega ning toetada töötajate suuremat sektoritevahelist liikuvust.

Erilist tähelepanu tuleb pöörata noortele ja madala kvalifikatsiooniga inimestele, kes on tööturu kõikumiste suhtes haavatavamad. Nad vajavad täiendavat toetust, sest paljud neist töötasid pandeemiast enim mõjutatud sektorites, nagu turism; teistel oli pärast õpingute lõpetamist vähem võimalusi esmakordselt tööturule siseneda ning paljud pidid oma õpingud või koolituse katkestama ega saanud oma kvalifikatsiooni kavakohaselt omandada. Tugevdatud noortegarantiis²⁵ antakse suuniseid stabiilseks tööturule integreerumiseks ja selle keskmises on kvaliteetsed tööhõivevõimalused. Seda toetatakse taasterahastu „NextGenerationEU“ ja mitmeaastase finantsraamistikuga, peamiselt Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) kaudu ning rahastamiskõlblike meetmete puhul taaste- ja vastupidavusraha kaudu. Komisjon kordab liikmesriikidele suunatud üleskutset eraldada vähemalt 22 miljardit eurot noorte tööhõive toetamiseks²⁶. Praktika võimaldab omandada praktilisi ja vahetuid kogemusi ning lihtsustab noorte pääsemist tööturule. Seda eesmärki on siiski võimalik saavutada üksnes juhul, kui praktika on kvaliteetne ja selle puhul kohaldatakse õiglasi töötingimusi.

Tööhõive ja töötajate toetamine ei saa olla edukas, kui ei toetata ettevõtteid ja ettevõtjaid. Elujõuline tööstus on Euroopa tulevase heaolu jaoks ja uute töökohtade peamise allikana jätkuvalt keskse tähtsusega. Euroopa tööstus annab tööd ligikaudu 35 miljonile inimesele ja sellega on seotud veel miljoneid töökohti. 2020. aasta märtsis käivitatud uue tööstusstrateegia²⁷ ja ringmajanduse tegevuskavaga²⁸ pani komisjon aluse tööstuspoliitikale, mis soodustab innovatiivseid ja konkurentsivõimelisi tööstusökosüsteeme. Meie eesmärgid ei ole muutunud ja me peame majanduse taastamist kiirendama. Strateegiat ajakohastatakse, et tagada jätkuvalt Euroopa konkurentsieelis ja vastupanuvõime. Nii saab tööstus olla rohe- ja digipöörde mootoriks.

Väikestel ja keskmise suurusega ettevõtjatel (VKEdel) on samuti oluline roll töövõimalusterohkel majanduse taastamisel²⁹. Vahetult enne pandeemiat oli 50 % vähemalt kümne töötajaga VKEdest kolmel varasemal aastal oma tööhõivet suurendanud ja 44 % VKEdest kavatses oma töötajate arvu suurendada. Innovaatilisemad VKEd

²⁴ Direktiivid 98/59/EÜ, 2001/23/EÜ, 2002/14/EÜ, 2009/38/EÜ, 2001/86/EÜ.

²⁵ Nõukogu 30. oktoobri 2020. aasta soovitus C 372/01.

²⁶ COM(2020) 276 final, 1. juuli 2020.

²⁷ COM(2020) 102 final, 10. märts 2020.

²⁸ COM(2020) 98 final, 11. märts 2020.

²⁹ COM(2020) 103 final, 10. märts 2020.

suurendasid oma tööhõivet tõenäolisemalt kui need, kes uuendusi ei teinud. Ainuüksi teenindussektor, kus enamikus tegutsevadki VKEd, moodustab ligikaudu 70 % ELi sisemajanduse koguproduktist (SKP) ja tööhõivest ning seal luuakse suurem osa uutest töökohtadest. Näiteks võib tuua ka tervishoiu- ja sotsiaalhoolekandesektori, kus on järgmise kümne aasta jooksul võimalik luua hinnanguliselt kaheksa miljonit töökohta. Naised on selles tööjõuosas ülesindatud, pakkudes nii ametlikku kui ka mitteametlikku (ja tasustamata) hooldust. Pandeemia on tabanud eriti rängalt väikeettevõtjaid ja füüsilisest isikust ettevõtjaid, kellel on olnud tõsiseid raskusi tegevuse jätkamisega. Seetõttu on ülimalt oluline toetada VKEsid ja ettevõtlust, sealhulgas naiste ettevõtlust, et aidata neil oma tegevust taastada ja soodustada innovatiivsete idufirmade arengut ELi majanduse taastamisel.

Uusi võimalusi pakub ka sotsiaalmajandus, mis loob töökohti ja tegeleb samal ajal peamiste ühiskondlike probleemidega paljudes sektorites, sageli sotsiaalse innovatsiooni kaudu. Palgatöötajate osakaal sotsiaalmajanduses ulatub liikmesriikides vähem kui 1 %st kuni 10 %ni kogu tööjõust, mis osutab suurele kasutamata majanduslikule potentsiaalile.

Komisjon teeb järgmist:

- vaatab 2022. aastal läbi nõukogu soovitusel **praktika kvaliteediraamistiku** kohta, eelkõige töötingimuste osas;
- ajakohastab 2021. aasta teises kvartalis **Euroopa uut tööstusstrateegiat**, tuginedes 2020. aasta tööstusstrateegia rakendamisele ja COVID-19 pandeemiast saadud õppetundidele;
- võtab 2021. aasta neljandas kvartalis vastu **sotsiaalmajanduse tegevuskava** ning kasutab ära sotsiaalmajanduse potentsiaali kvaliteetsete töökohtade loomisel ning õiglase, kestliku ja kaasava majanduskasvu toetamisel;
- hindab **eriolukorras töötuseriski leevendamiseks pakutava ajutise toetuse Euroopa rahastu (TERA) kasutamisel saadud kogemusi**.

Komisjon julgustab

- liikmesriike kavandama ja rakendama sidusaid meetmepakette, millega edendatakse COVID-19 kriisi järgsel ajal **toimivaid tööhõive aktiivse toetamise meetmeid (EASE)**, kasutades selleks täielikult ära kättesaadavaid ELi rahalisi vahendeid;
- liikmesriike rakendama tugevdatud **noortegarantiid**, keskendudes eelkõige kvaliteetsetele pakkumistele, mis toetavad stabiilset tööturule integreerumist, kasutades selleks ELi rahalist toetust;
- riikide ametiasutusi ja sotsiaalpartnereid tagama **töötajate teavitamise ja nendega konsulteerimise restruktureerimisprotsesside ajal**, nagu on nõutud ELi eeskirjades, ning **edendama töötajate osalust ettevõtte tasandil**, et edendada innovatsiooni töökohal;
- riiklikke, piirkondlikke ja kohalikke ametiasutusi toetama ettevõtlust, sealhulgas naiste ettevõtlust, ning aitama luua VKEde digiüleminekut, jätkusuutlikkust ja vastupanuvõimet soodustavat keskkonda;

- riiklikke, piirkondlikke ja kohalikke ametiasutusi ning tööstust, sealhulgas VKEsid, sotsiaalpartnereid ja teadlasi andma oma panust komisjoni töösse **tööstuslike ökosüsteemide** valdkonnas, keskendudes piiriülesele ja ökosüsteemiülesele koostööle, sealhulgas tööstusfoorumi kaudu³⁰.

Tööstandardite kohandamine töömaailma tulevikusuundumustega

ELis on töötingimused ühed parimad maailmas. ELi õiguses on sätestatud miinimumnõuded töötingimustele, tööajale, töötervishoiule ja tööohutusele ning isikute võrdsele kohtlemisele sõltumata soost, etnilisest või rassilisest päritolust, puudest, usutunnistusest või veendumustest, vanusest või seksuaalsest sättumusest. Samuti tagab ELi õigus liikuvatele töötajatele kodanikega võrdse juurdepääsu tööturule, võrdsed töötingimused ning kõik muud sotsiaalsed ja maksusoodustused. Töömaailm on aga pidevas muutumises, eelkõige digiülemineku tõttu. Tekivad uued töökorralduse ja töösuhete vormid, mis toovad kaasa uusi võimalusi ja väljakutseid. Täieliku tööhõive saavutamiseks ei ole vaja mitte ainult märkimisväärselt suurendada tööturul osalemist, vaid tagada ka kvaliteetseid töökohti toetavad nõuetekohased töötingimused, mis on tööandjate peamine ülesanne. Maksustamine tuleks suunata tööjõu maksustamise asemel muudele, tööhõivet rohkem toetavatele ning kliima- ja keskkonnanäesmärkidega kooskõlas olevatele maksustamisallikatele, tagades samas tulu säilimise asjakohase sotsiaalkaitse pakkumiseks.

Esimene lahendamist vajav probleem on palgavaesus ja ebavõrdsus. ELi tööturgudel kasvab madalapalgaliste ja madala kvalifikatsiooniga töökohtade osakaal ning mõnes riigis on halvenenud traditsiooniliste kollektiivlääbirääkimiste struktuurid. Nende suundumuste jälgimiseks jätkab Eurofound tõendite esitamist töösuhete ja palgasuundumuste kohta ELis, sealhulgas äraelamist võimaldava töötasu ja FIEde tasustamise kohta.

Töötajatele ja nende perekondadele sobivate töö- ja elamistingimuste tagamiseks, õiglase ja vastupidava majanduse ülesehitamiseks ning kaasava majanduskasvu toetamiseks **on oluline tagada, et töö eest makstakse piisavat palka.** Selleks et tagada kogu ELis piisava miinimumpalga miinimumstandardid ja toetada samal ajal kollektiivlääbirääkimisi, esitas komisjon 2020. aasta oktoobris direktiivi ettepaneku piisava miinimumpalga kohta,³¹ võttes täielikult arvesse riiklikke traditsioone ja sotsiaalpartnerite sõltumatust.

Veel üks oluline uus suundumus on traditsiooniliste piiride hägustumine töötaja ja FIE vahel ning üha suurem heterogeensus FIEde seas. Üks näide on sellised haavatavas olukorras olevad FIED, kes töötavad platvormide kaudu ja ebakindlates tingimustes. Pandeemia ajal on see eriti ilmsiks tulnud kauba kättetoimetajate puhul, eelkõige seoses nende juurdepääsuga sotsiaalkaitsele ning tervise- ja ohutusriskidega. Seepärast kogub komisjon esmajärjekorras tõendeid platvormide kaudu töötavate

³⁰ https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/dialogue-expert-advice_et

³¹ COM(2020) 682, 28. oktoober 2020.

inimeste töötingimuste kohta. Kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 154 algatas komisjon 2021. aasta veebruaris sotsiaalpartneritega konsulteerimise ELi meetmete võimaliku suuna üle³². 2020. aasta juunis käivitas komisjon ka algatuse³³ tagamaks, et ELi konkurentsioigus ei takistaks kollektiivlepingute kaudu parandamast nende FIEde töötingimusi, kes seda vajavad.

Töökohtade kiirema digitaliseerimise tõttu tuleb tähelepanu pöörata ka jälgimise, andmete kasutamise ja algoritmipõhiste juhtimisvahendite rakendamisega seotud küsimustele. Värbamismenetluste suunamiseks, töökoormuse jälgimiseks, töötasumäärade kindlaksmääramiseks, karjääri juhtimiseks ja protsesside tõhustamiseks ning töömahukate ülesannete täitmisel kasutatakse sageli tehisintellektisüsteeme. Kui lahendatakse algoritmipõhiste otsuste tegemisega seotud probleemid, eelkõige kõrvaldatakse erapoolikute otsuste, diskrimineerimise ja läbipaistvuse puudumisega seotud riskid, võib see kasvatada usaldust tehisintellektil põhinevate süsteemide vastu, suurendada nende kasutuselevõttu ja kaitsta põhiõigusi.

Kaugtöö on pandeemia tõttu muutunud paljude jaoks normiks ja tõenäoliselt jääb see tavaliseks tööviisiks veel pikaks ajaks. Talitluspidevuse seisukohast on olnud väga oluline, et töötada oleks võimalik kõikjalt ja iga ajal. Kaugtöö võimaldab luua sünergiaid ning parandada töö- ja eraelu tasakaalu: see, et tööleminekuks ei kulu aega ja väheneb väsimus ning töö- ja eraelu korraldamine on paindlikum, võib suurendada tulemuslikkust ja avaldada positiivset mõju keskkonnale. Samal ajal suurendab üldine kaugtöö vajadust võtta arvesse näiteks lepingulise tööaja piire ning töö- ja eraelu tasakaalu.

Mõlemad suundumused – digiüleminek ja kaugtöö – nõuavad ulatuslikku poliitilist arutelu kõigi asjaomaste sidusrühmade, eelkõige sotsiaalpartneritega. 2020. aasta juunis kirjutasid sektoriülesed sotsiaalpartnerid alla digiülemineku teemalisele sõltumatule raamkokkuleppele, mis sisaldab kättesaadavuse ja mittekättesaadavuse korda käsitlevat osa³⁴. 21. jaanuaril 2021 võttis Euroopa Parlament vastu resolutsiooni, mis põhineb seadusandlikul algatusraportil õiguse kohta mitte olla kättesaadav³⁵. Resolutsioonis kutsutakse komisjoni üles esitama ettepanekut võtta vastu direktiiv miinimumstandardite ja -tingimuste kohta, et tagada töötajatele võimalus kasutada oma õigust mitte olla kättesaadav. Resolutsioonis rõhutatakse ka sotsiaalpartnerite olulist rolli selliste meetmete kindlaksmääramisel ja rakendamisel, mis on seotud õigusega mitte olla kättesaadav, ning õige tasakaalu leidmisel töökoha digitaliseerimisest tulenevate võimaluste kasutamise ja nende põhjustatud probleemide lahendamise vahel. Esimese sammuna soovitakse parlamendi resolutsioonis sotsiaalpartneritel võtta kolme aasta jooksul rakendusmeetmeid.

Nagu on osutatud komisjoni poliitilistes suunistes, on komisjon kohustunud reageerima Euroopa Parlamendi poolt ELi toimimise lepingu artikli 225 alusel vastu võetud omaalgatuslikele resolutsioonidele seadusandliku aktiga, järgides täielikult

³² C(2021) 1127 final, 24. veebruar 2021.

³³ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_20_1237 ja https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/mex_21_23.

³⁴ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=521&langId=en&agreementId=5665>.

³⁵ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0021_ET.pdf.

proportsionaalsuse, subsidiaarsuse ja parema õigusloome põhimõtteid. Iga komisjoni seadusandliku akti ettepaneku üle, mis on seotud õigusega mitte olla kättesaadav, tuleb ELi toimimise lepingu artikli 154 alusel konsulteerida ELi sotsiaalpartneritega, kes võivad otsustada tegutseda kokkulepete alusel.

Komisjon kutsub sotsiaalpartnereid üles leidma ühiselt kokku lepitud lahendusi probleemidele, mis tulenevad kaugtööst, digiüleminekust ja õigusest mitte olla kättesaadav. Komisjon hindab olemasolevaid tavasid ja eeskirju, mis on seotud õigusega mitte olla kättesaadav, ning toetab ennetavalt sotsiaalpartnereid nende püüdlustes, hõlbustades arutelusid ja parimate tavade väljaselgitamist. Ka tööaja direktiivi³⁶ tulevane rakendusaruanne annab võimaluse täiendavalt analüüsida kaugtöö mõju tööajale.

Komisjon teeb järgmist:

- esitab pärast sotsiaalpartneritega konsulteerimist 2021. aasta neljandas kvartalis **seadusandliku ettepaneku platvormitöötajate töötingimuste kohta**;
- esitab 2021. aasta neljandas kvartalis algatuse tagamaks, et **ELi konkurentsioigus** ei takistaks (teatavatel) füüsilisest isikust ettevõtjatel kollektiivlepingute sõlmimist;
- esitab pärast tehisintellekti teemal valge raamatu avaldamist 2021. aasta teises kvartalis ettepaneku **tehisintellekti käsitleva ELi määruse** kohta, et soodustada usaldusväärse tehisintellekti kasutamist ELi majanduses, sealhulgas töökohtadel kõigi töövormide puhul;
- esitab 2022. aastal aruande tööaja direktiivi rakendamise kohta;
- tagab asjakohased järeelmeetmed seoses Euroopa Parlamendi resolutsiooniga, milles esitatakse komisjonile soovitusel õiguse kohta mitte olla kättesaadav.

Komisjon julgustab

- sotsiaalpartnereid võtma järeelmeetmeid seoses **digiüleminekut käsitleva sõltumatu raamkokkuleppega**, eelkõige seoses kättesaadavuse ja mittekättesaadavuse korraga, ning uurima 1) meetmeid, millega tagatakse õiglasel kaugtöö tingimused, ja 2) meetmeid, millega tagatakse, et kõigil töötajatel on õigus mitte olla kättesaadav.

Uue töömaailma tööohutus- ja töötervishoiustandardid

Tööohutuse ja töötervishoiu standardite parandamine ei ole oluline mitte ainult töötajate ohutuse ja tervise kaitsmiseks, vaid see on ka kasulik tööviljakuse, tööhõive ja majanduse jaoks üldiselt. Tööga seotud õnnetuste ja haiguste tõttu jääb ELis aastas saamata hinnanguliselt ligikaudu 3,3 % SKPst. Viimase kümne aasta jooksul on Euroopa tööohutuse ja töötervishoiu poliitikaraamistik ja eeskirjad aidanud töötingimusi märkimisväärselt parandada. Surmaga lõppenud tööõnnetuste esinemissagedus on vähenenud peaaegu 30 %.

Kiirete tehnoloogiliste ja ühiskondlike muutuste tõttu on vaja ajakohastada ELi töötervishoiu ja tööohutuse strateegilist raamistikku. Pandeemia tõi esile piisavate

³⁶ Direktiiv 2003/88/EÜ, 18. november 2003.

tervishoiu- ja ohutusmeetmete hädavajalikkuse. Digiülemineku kiirenemine muudab töökeskkonna mõistet, tehtava töö olemust ja sisu, tööaja korraldust ja töösuhteid. Sellega seoses võivad psühhosotsiaalsed ja organisatsioonilised riskitegurid põhjustada suuremat tööstressi, vaimse tervise probleeme ning ergonoomilisi ja ohutusriske. Eriti keerulises olukorras on mikroettevõtjad ja VKEd.

Seetõttu on tervisliku ja ohutu töökeskkonna tagamine äärmiselt oluline, et kaitsta töötajaid, säilitada tootlikkust ja võimaldada majanduse jätkusuutlikku taastamist. ELi uues tööohutuse ja töotervishoiu strateegilises raamistikus sätestatakse liikmesriikide, sotsiaalpartnerite ja muude sidusrühmade koordineeritud tegevuse peamised põhimõtted ja eesmärgid, et parandada töötajate tervist ja ohutust.

Komisjon teeb järgmist:

- esitab 2021. aasta teises kvartalis **tööohutuse ja töotervishoiu uue strateegilise raamistiku aastateks 2021–2027**, et ajakohastada töötajate kaitse standardeid ning võidelda tavapäraste ja uute tööga seotud riskidega;
- esitab 2022. aastal sotsiaalpartneritega peetavate konsultatsioonide tulemuste põhjal õigusakti ettepanekud, et **veelgi vähendada töötajate kokkupuudet ohtlike kemikaalidega, sealhulgas asbestiga**³⁷.

Komisjon julgustab

- avaliku sektori asutusi ja sotsiaalpartnereid tagama **kehtivate eeskirjade kohaldamist ja jõustamist**.

Tööjõu liikuvus

Liikuvus on Euroopa projektis kesksel kohal. Hiljaaegu esitas komisjon ettepaneku kõrgete eesmärkidega tegevuskava kohta, et tagada tööjõu õiglane liikuvus. Tegevuskava sisaldab EURESe reformi,³⁸ töötajate lähetamise eeskirjade läbivaatamist,³⁹ sotsiaalkindlustuse koordineerimise eeskirjade läbivaatamist,⁴⁰ poliitikasuuniseid⁴¹ ja uusi sotsiaaleeskirju autovedudega tegelevate ringi liikuvate töötajate jaoks (sh sõidukijuhtide lähetamise kohta),⁴² võitlust deklareerimata tööga ja Euroopa Tööjõuameti (ELA) loomist⁴³. Nüüd keskendutakse nende eeskirjade täielikule rakendamisele ja jõustamisele. Komisjon toetab koos Euroopa Tööjõuametiga riikide ametiasutusi ja tööinspektsioone – näiteks suurendatakse suutlikkust ning antakse teavet välismaal töötamisega kaasnevate õiguste ja kohustuste kohta.

COVID-19 pandeemia ajal on tulnud ilmsiks paljude liikuvate töötajate, sealhulgas hooajatöötajate ebakindlad töötingimused. Hästi toimiva siseturu jaoks on väga

³⁷ Pärast 17. detsembril 2020 algatatud konsultatsiooni sotsiaalpartneritega (C(2020) 8944 final).

³⁸ [EURESe portaal](#).

³⁹ Direktiiv (EL) 2018/957, 28. juuni 2018.

⁴⁰ COM(2016) 815 final, 14. detsember 2016.

⁴¹ COM(2020) 789, 9. detsember 2020.

⁴² [Määrus \(EL\) 2020/1054, 15. juuli 2020](#).

⁴³ Määrus (EL) 2019/1149, 20. juuni 2019.

oluline kaitsta ja parandada töötajate õigusi ja töötingimusi ning muuta samal ajal tööjõu liikuvus ettevõtjate ja haldusasutuste jaoks sujuvalt toimivaks. Komisjon esitas oma pikaajalises tegevuskavas⁴⁴ meetmed ühtse turu eeskirjade paremaks rakendamiseks ja jõustamiseks, sealhulgas tööjõu liikuvuse kontekstis. Komisjon võttis vastu suunised töötajate vaba liikumise⁴⁵ ja hooajatöötajate⁴⁶ kohta ELis COVID-19 puhangu tingimustes. Järeelmeetmena kogutakse tõendeid renditöö kasutamise kohta, eelkõige piiriülese töö puhul. See annab komisjonile aluse hinnata vajadust võtta ELi tasandil seadusandlikke või muid meetmeid, eelkõige vaadata läbi renditöö direktiiv⁴⁷.

Komisjon teeb järgmist:

- teeb koostööd Euroopa Tööjõuametiga (ELA), et tagada ELi tööjõu liikuvuse eeskirjade nõuetekohane rakendamine ja jõustamine, suurendada riikide tasandil teavitamisalast ja tööinspeksioonide suutlikkust ning kaitsta liikuvaid töötajaid, sealhulgas hooajatöötajaid. **2024. aastal hindab komisjon ELA tulemuslikkust tema eesmärkide ja ülesannete täitmisel ning võimalik, et hindab uuesti tema volituste ulatust.**

Komisjon julgustab

- Euroopa Parlamenti ja nõukogu viima lõpule läbirääkimised **sotsiaalkindlustuse koordineerimise eeskirjade läbivaatamise üle;**
- avaliku sektori asutusi ja sotsiaalpartnereid tegema koostööd, et **kaitsta liikuvate töötajate, sealhulgas hooajatöötajate õigusi.**

3.2 OSKUSED JA VÕRDÕIGUSLIKKUS

Oskustesse ja haridusse investeerimine aitab luua uusi võimalusi kõigi jaoks

Oskustööjõud on jõuka rohe- ja digimajanduse mootor, mida hoiavad käigus uuenduslikud ideed ja tooted ning tehnoloogia areng. Haridus- ja koolitussüsteemidel on väga tähtis roll elukestva õppe, tööalase konkurentsivõime ja ühiskonnas osalemise jaoks kindla aluse loomisel. Õpivajadustesse investeerimist on vaja jätkata, sest mis tahes õppimise alased kaod avaldavad tootlikkusele ja SKP kasvule pikaajalist negatiivset mõju.

Rohe- ja digipööre suurendavad veelgi vajadust jätkata haridus- ja koolitussüsteemidesse tehtavate investeringutega. Esmane haridus ja koolitus, sealhulgas alusharidus ja lapsehoid, rajavad vundamendi, millele toetuvad kiiresti muutuv ühiskonnas vajalikud põhi- ja valdkonnaülesed oskused, samuti panevad nad aluse mis tahes edasisele õppimisele ja oskuste arendamisele. Väga oluline edutegur, mis tagab lastele, noortele ja ka täiskasvanutele juurdepääsu nüüdisaegsele haridusele ja

⁴⁴ COM(2020) 94 final, 3. märts 2020.

⁴⁵ 2020/C 102 I/03, 30. märts 2020.

⁴⁶ C(2020) 4813 final, 16. juuli 2020.

⁴⁷ Direktiiv 2008/104/EÜ, 19. november 2008.

koolitusele, on see, et koolid ning kutseharidus- ja õppekeskused ise on nüüdisaegsed. Keskkonnasäästlikkuse edendamine algab varases eas. Et aidata lõimida elurikkuse ja ökosüsteemidega seotud teemasid haridusse ja koolitusse, esitab komisjon ettepaneku nõukogu soovitus⁴⁸ vastuvõtmiseks. Lisaks toetavad taaste- ja vastupidavusraha raames loodud rohelise kokkuleppe juhtalgatused, näiteks „Energiaootmine“, „Renoveerimine“ ning „Laadimine ja tankimine“, uute roheliste oskuste omandamist, samuti loovad nad uusi töövõimalusi, mis on seotud keskkonnahoidlike tehnoloogiatega.

Lisaks sellele aitab 2021.–2027. aasta digihariduse tegevuskava,⁴⁹ milles on kavandatud Euroopa digiõppe keskuse rajamine, toetada hästitoimiva digihariduse ökosüsteemi väljaarendamist Euroopas ning parandada digioskusi ja -pädevusi, et digipööre oleks reaalselt tuntav kõigi jaoks. Need eesmärgid muutusid veelgi asjakohasemaks COVID-19 kriisi ajal, mil ebasoodsatest oludest pärit lastel ja noortel oli suuri raskusi e-õppes osalemisel ning oma koolitee jätkamisel.

Kõrgharidus- ning kutseharidus ja -õppesüsteem hoolitsevad selle eest, et meie praegustel ja tulevastel töötajatel on asjakohased oskused ning nad saavad aidata kaasa majanduse taastamisele. Euroopa haridusruum, 2020. aasta oskuste tegevuskava,⁵⁰ digiõppe tegevuskava ning jätkusuutlikku konkurentsivõimet, sotsiaalset õiglust ja toimetulekut toetavat kutseharidust ja -õpet käsitlev nõukogu soovitus⁵¹ on liikmesriikidele toeks nende väljakutsetega toimetulekul. Üks nurgakivi on ka Euroopa teadusruum, mis aitab muuta Euroopa konkurentsivõimeliseks ja jätkusuutlikuks ning avada innovatsiooni kaudu uusi võimalusi⁵².

Et jõuda 2030. aastaks seatud oskuste eesmärgini, mille kohaselt osaleks igal aastal õppimises 60 % täiskasvanutest, on vaja püsivaid avaliku ja erasektori investeringuid, mille vahendusel lihtsustatakse tööealiste inimeste juurdepääsu koolitusele. ELi poolse rahastamise suurendamine pakub enneolematuid võimalusi: ESF+,⁵³ mille eelarve ulatub 88 miljardi euron, ⁵⁴ on jätkuvalt oskuste ning hariduse ja koolituse tähtsaim rahastamisvahend ning Erasmus+,⁵⁵ mille vastavasuunaline eelarve on üle 26 miljardi euro, ⁵⁶ aitab samuti kaasa oskuste arendamisele, haridus- ja koolitussüsteemidesse investeerimisele, sealhulgas sellistesse projektidesse nagu Euroopa Ülikoolid ja kutsehariduse tipptaseme keskused. Liikmesriigid saavad toetust ka Euroopa Regionaalarengu Fondist (ERF) (koolitustaristu ja -vahendite jaoks) ning tehnilise toetuse rahastamisvahendist,⁵⁷ et luua kaasavad strateegiad täiskasvanute täiend- ja ümberõppeks, töötada välja sertifitseerimis- ja valideerimissüsteemid ning edendada õppimise järjepidevust ja kutsehariduse ja -õppe pakkujate vahelise liikuvuse võimalusi.

⁴⁸ COM(2020) 625 final, 30. september 2020.

⁴⁹ Digihariduse tegevuskava 2021–2027.

⁵⁰ COM(2020) 274 final, 1. juuli 2020.

⁵¹ Nõukogu 24. novembri 2020. aasta soovitus (C 417/01).

⁵² COM(2020) 628 final, 30. september 2020.

⁵³ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/et/IP_21_225

⁵⁴ 2018. aasta hinnad.

⁵⁵ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/et/IP_20_2317

⁵⁶ Koosneb 24,5 miljardist eurost jooksevhindades, millele on lisatud 1,7 miljardit eurot 2018. aasta hindades.

⁵⁷ Määrus (EL) 2021/240, 10. veebruar 2021.

Ka taaste- ja vastupidavusrahastu, nagu on näidatud komisjoni kavandatud juhtalgatuses „Täiend- ja ümberõpe“ ja komisjoni soovitusel toimivate tööhõive aktiivse toetamise meetmete (EASE) kohta (esitatakse koos käesoleva tegevuskavaga), aitab kaasa selle valdkonna investeeringutele ja lihtsustab reforme. Samuti tuleks soodustada nii suur- kui ka väikeettevõtjate erainvesteeringuid. Uue oskuste tegevuskava osa „Oskuste pakt“,⁵⁸ mis käivitati 2020. aasta novembris, on piirkondi, sektoreid ja väärtusahelaid ühendav kaasamismudel ettevõtjate jaoks, kes soovivad oma tööjõu oskusi igakülgselt täiendada. Haridusse ja koolitusse investeerimise eksperdirühm toetab liikmesriike tõhusate ja tulemuslike rahastamiskavade väljatöötamisel.

Et inimestel olek võimalik õppida kogu oma elu ja karjääri jooksul, on vaja ka poliitika ümber kujundada. Nagu on öeldud 2020. aasta oskuste tegevuskavas, võivad isikliku õppekonto näol antavad õigused aidata eurooplastel oma karjääri juhtida, andes rahalised vahendid koolituses osalemiseks. Koos hästi kavandatud kvaliteediraamistikuga ning nõustamise ja oskuste valideerimisega võib õppekontodest palju kasu olla. Ka innovaatilised vahendid, näiteks mikrokvalifikatsioonitunnistused, võivad aidata kaasa paindlike õppimisviiside tekkele ja toetada töötajaid nende praegusel ametikohal või uuele tööle minnes. Kui sotsiaalpartnerite vahelistes kollektiivlepingutes rõhutatakse rohkem koolituse vajalikkust, võib suureneda juurdepääs kvaliteetsetele koolitusvõimalustele töökohal (sh praktikakohtadele).

Euroopa majanduse taastumiseks on vaja leida ka uusi talente. Euroopa vananev ja kahanev elanikkond avaldab tööturule struktuurset survet, oskustööjõu nappus valitseb nii mitmeski piirkonnas ja sektoris. Nagu on rõhutatud uues rände- ja varjupaigaleppes⁵⁹, soovib komisjon tagada, et ELi seadusliku rände raamistik tooks kasu Euroopa ühiskonnale ja majandusele, meelitades ligi talente ja hõlbustades ELis vajalike eri oskustasemetega töötajate vastuvõtmist ning ELi sisest liikuvust neile kolmandatest riikidest pärit töötajatele, kes juba on ELis. Integratsiooni ja kaasamise tegevuskava edendab muu hulgas töövõimaluste loomist rändetaustaga inimestele ja nende oskuste tunnustamist⁶⁰.

Komisjon teeb järgmist:

- esitab 2021. aasta neljandas kvartalis ettepaneku **kõrghariduse ümberkujundamise tegevuskava** kohta, et avada kõrgharidusasutuste kogu potentsiaal kestliku, kaasava, rohe- ja digipöördele tugineva majanduse taastamise jaoks;
- esitab 2021. aasta neljandas kvartalis ettepaneku **isiklike õppekontode algatuse** kohta, et kõrvaldada takistused koolitusele juurdepääsul ja anda täiskasvanutele võimalus edukaks töökohavahetuseks;
- esitab 2021. aasta neljandas kvartalis ettepaneku **„Euroopa lähenemisviisi mikrokvalifikatsioonitunnistustele“**, et soodustada paindlikke õppimisvõimalusi ja tööturuüleminekuid;

⁵⁸ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1517&langId=en>

⁵⁹ COM(2020) 609 final, 23. september 2020.

⁶⁰ COM(2020) 758 final, 24. november 2020.

- esitab 2021. aasta neljandas kvartalis ettepaneku **oskuste ja talendi paketi** kohta, mille raames vaadatakse läbi pikaajaliste elanike direktiiv (direktiiv 2003/109/EÜ), et luua tõeline ELi pikaajalise elaniku staatus, ühtse loa direktiiv (direktiiv 2011/98/EL), et lihtsustada ja selgitada direktiivi kohaldamisala, sealhulgas riiki lubamise ja riigis elamise tingimusi madala ja keskmise oskustasemega töötajate puhul, ning sätestatakse võimalused kolmandatest riikidest pärit oskustöölise jaoks mõeldud ELi talendireservi loomiseks.

Komisjon julgustab

- piirkondi ja ettevõtjaid, sh VKEsid, et nad teeksid **oskuste paketi** vaimus ja tööstuslike ökosüsteemide ja väärtusahelate raames koostööd, jagaksid teavet ning töötaksid välja ühised oskuste prognoosimise ja oskuste täiendamise lahendused;
- liikmesriike, et nad teeksid tööd kutsehariduse ja -õppe poliitika ning **kutseharidust ja -õpet käsitlevas nõukogu soovitus**es esitatud ELi tasandi eesmärkide rakendamiseks ning võtaksid asjakohaseid meetmeid ja teeksid asjakohased investeeringud;
- liikmesriike, et nad töötaksid välja terviklikud meetmed, et tagada kõigile **juurdepääs kvaliteetsele haridusele** kooskõlas asjakohaste nõukogu soovitustega,⁶¹ ning pakuksid ebasoodsas olukorras olevatele õppijatele tuge, mis aitab heastada kriisi negatiivse mõju.

Võrdõigusliku liidu ehitamine

Ühiskonna ja majanduse mitmekesisus on tugevus. Diskrimineerimine soo, rassilise või etnilise päritolu, usutunnistuse või veendumuste, puute, vanuse või seksuaalse sättumuse alusel on keelatud kogu liidus. Võrdne kohtlemine ja võrdne juurdepääs eeldavad tõhusat, nõuetekohaselt jõustatud ja ajakohastatud õigusraamistikku. Komisjon valmistab ette võrdse tööalase kohtlemise direktiivi⁶² ja rassilise võrdõiguslikkuse direktiivi⁶³ ühisaruannet, et teha kindlaks mõlema direktiivi rakendamise parimad tavad ja eesseisvad põhiprobleemid, ning esitab seejärel tuvastatud puuduste kõrvaldamiseks vajaliku õigusakti. Lisaks on komisjon esitanud võrdõiguslikkuse liidu teemalised ambitsioonikad strateegiad, millega luuakse sünergiad, et tagada kõigile võrdsed võimalused⁶⁴.

Stereotüüpide ja diskrimineerimise vastu võitlemine tööhõive, koolituse, hariduse ja sotsiaalkaitse ning eluaseme ja tervishoiu valdkonnas nõuab resolutsset tegutsemist riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil, kaasates sotsiaalpartnereid, riiklikke võrdõiguslikkust edendavaid asutusi, ettevõtjaid ja kodanikuühiskonda. Neid saab toetada sellistest ELi fondidest nagu ESF+ ja ERF ning programmide „Loov Euroopa“

⁶¹ Nõukogu 22. mai 2018. aasta soovitus ST/9010/2018/INIT, nõukogu 22. mai 2018. aasta ST/9009/2018/INIT, nõukogu 22. mai 2019. aasta soovitus ST/9015/2019/INIT.

⁶² Nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiiv 2000/78/EÜ.

⁶³ Nõukogu 29. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/43/EÜ.

⁶⁴ ELi rassismivastane tegevuskava 2020–2025 (COM(2020) 565 final), 18. september 2020. Romade võrdõiguslikkust, kaasamist ja osalemist käsitlev ELi strateegiline raamistik 2020–2030 (COM(2020) 620 final), 7. oktoober 2020. Integratsiooni ja kaasamise tegevuskava (COM(2020) 758 final), 24. november 2020. LGBTIQ-inimeste võrdõiguslikkuse strateegia (COM(2020) 698), 12. november 2020.

ja Erasmus. Kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste programm, mille eelarve on 1,55 miljardit eurot, edendab soolist võrdõiguslikkust, võrdset kohtlemist ja kõigi võrdseid õigusi, et omakorda edendada demokraatlikumat, mitmekesisemat ja avatumat ühiskonda⁶⁵.

Eriti kiiresti tuleb teha jõupingutusi sooliste stereotüüpide ja soolise diskrimineerimise kõrvaldamisel. Vaatamata viimasel kümnendil tehtud edusammudele on naiste tööhõive määr ja palgatase meeste omadest ikka veel madalam. Naised on endiselt tõsiselt alaesindatud otsustustasandi ametikohtadel, eelkõige kõrgema juhtkonna ametikohtadel ja äriühingute juhtorganites. Rakendades soolise võrdõiguslikkuse strateegiat (2020–2025),⁶⁶ jätkab EL võitlust soolise vägivalla ja sooliste stereotüüpide vastu, edendab naiste osalemist otsuste tegemisel ning püüab kõrvaldada tööturu, palga ja pensionide soolise lõhe. Komisjon jätkab tööd selle nimel, et 2012. aastal esitatud naissoost juhatuseliikmete direktiivi ettepanek⁶⁷ vastu võetaks. **Kõrvuti käesoleva tegevuskavaga teeb komisjon ettepaneku võtta vastu direktiiv, et tugevdada meeste ja naiste võrdse või võrdväärse töö eest võrdse tasu maksmise põhimõtte kohaldamist palgade läbipaistvuse meetmete ja jõustamismehhanismide kaudu**⁶⁸. Komisjon kaardistab ka parimad tavad, kuidas tagada pensioniõigused, kui pensioniskeemis on hoolduskohustusest tulenevaid karjäärikatkestusi, ning edendab liikmesriikide, sotsiaalpartnerite ja pensioni sidusrühmade vahelist kogemustevahetust.

Asjakohased töö- ja eraelu tasakaalustamise meetmed aitavad ühildada töö- ja eraelu. Tasustatud puhkuse andmine võib avaldada positiivset mõju tööhõivemäärale, eelkõige naiste puhul, ning aidata vähendada soolist tööhõivelõhet. Selles kontekstis on väga oluline vanemahüvitiste tase ja ülesehitus ning võimalus jagada puhkust võrdselt meeste ja naiste vahel. Kooskõlas töö- ja eraelu tasakaalustamise direktiiviga⁶⁹ jätkab EL hooldus- ja töökohustuste võrdse jagamise edendamist.

Taskukohase ja kvaliteetse alushariduse ja lapsehoiu ning ka pikaajalise hoolduse kättesaadavusel on väga positiivne mõju lapsevanemate, eelkõige just naiste tööhõive olukorrale ning see on oluline tegur soolise palga- ja pensionilõhe puhul. Liikmesriikide keskmisena on EL saavutanud 2002. aasta Barcelona eesmärgi „võimaldada alusharidust ja lapsehoidu 33 %le alla kolmeaastastest lastest“ (EL 27 tasandil oli see näitaja 2019. aastal 35,5 %) ja „90 %le alates kolmandast eluaastast kuni algkoolieani“ (EL 27 tasandil oli see näitaja 2019. aastal 90 %). Erinevused on aga suured, sest paljud liikmesriigid ei ole seda taset saavutanud, eriti madalama sissetulekuga leibkondadest pärit laste või kõige noorema vanuserühma puhul. Barcelona eesmärkide läbivaatamisega soovitakse edendada liikmesriikides ülespoole suunatud lähenemist ja parandada seeläbi naiste osalemist tööturul.

Puudega inimestel on hariduse, koolituse, tööhõive ja sotsiaalkaitse ning eluaseme ja tervishoiu valdkonnas palju takistusi. Puudega inimesi käsitleva Euroopa strateegia

⁶⁵ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/mex_20_2491.

⁶⁶ COM(2020) 152 final, 5. märts 2020.

⁶⁷ COM(2012) 614 final, 14. november 2012.

⁶⁸ COM(2021) 93, 4. märts 2021.

⁶⁹ Direktiiv (EL) 2019/1158, 20. juuni 2019.

2010–2020⁷⁰ hindamine on näidanud, et EL aitas märkimisväärselt parandada puudega isikute juurdepääsu ja edendada nende õigusi. Samas oli tervishoiu, tööhõive, hariduse ja oskuste arendamise osas areng vähene või ebaühtlane. Tuginedes sellele hindamisele, ja selleks, et suurendada ELis veelgi võrdseid võimalusi, **võttis komisjon koos käesoleva tegevuskavaga vastu uue puudega inimeste õiguste strateegia aastateks 2021–2030**,⁷¹ mis on kooskõlas ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni eesmärkidega.

Komisjon teeb järgmist:

- avaldab 2021. aasta esimeses kvartalis **võrdse tööalase kohtlemise direktiivi ja rassilise võrdõiguslikkuse direktiivi ühisaruande** ning esitab 2022. aastaks tuvastatud puuduste kõrvaldamiseks, eelkõige just võrdõiguslikkust edendavate asutuste rolli tugevdamiseks vajaliku õigusakti;
- esitab 2022. aastal alushariduse ja lapsehoiu valdkonna **Barcelona eesmärkide läbivaatamise** tulemused;
- esitab 2021. aasta neljandas kvartalis ettepaneku **naistevastase soolise vägivalla vastu võitlemist käsitleva õigusakti** kohta, milles puudutatakse ka soolist ahistamist.

Komisjon julgustab

- liikmesriike, et nad liiguksid edasi nõukogus peetavate läbirääkimistega komisjoni esitatud horisontaalse **võrdse kohtlemise direktiivi** ⁷²ettepaneku üle ning viiksid need läbirääkimised lõpule;
- liikmesriike, et nad võtaksid vastu ja rakendaksid ettepaneku **romade võrdõiguslikkust, kaasamist ja osalemist käsitleva nõukogu soovitus** ⁷³ kohta;
- liikmesriike, et nad võtaksid **töö- ja eraelu tasakaalustamise direktiivi** oma õigusesse üle 2022. aasta augustiks;
- liikmesriike, et nad liiguksid edasi nõukogus peetavate läbirääkimistega komisjoni esitatud **naissoost juhatuseliikmete direktiivi** ettepaneku üle ning viiksid need läbirääkimised lõpule;
- liikmesriike, et nad pakuksid kooskõlas **nõukogu soovitus** ⁷⁴ **egaalusega kvaliteetsete alusharidus- ja lapsehoiusteenuste kohta** kättesaadavat ja taskukohast haridus- ja lapsehoiuteenust kõigile väikelastele kogu Euroopas;
- ettevõtjaid, et nad võtaksid kasutusele mehhanismid, millega **võideldakse diskrimineerivate tavade vastu** värbamisel, töötajate valikul ja edutamisel, ning edendaksid mitmekesisust töökohal.

3.3 SOTSIAALKAITSE JA KAASAMINE

Väerikas elu

⁷⁰ SWD(2020) 289, 20. november 2020.

⁷¹ COM(2021) 101, 3. märts 2021.

⁷² COM(2008) 426 final, 2. juuli 2008.

⁷³ COM(2020) 621 final, 7. juuli 2020.

⁷⁴ Nõukogu soovitus 2019/C 189/02, 22. mai 2019.

Sotsiaalse kaasatuse edendamine ja vaesuse vastu võitlemine on euroopaliku eluviisi põhiväärtused. Viimasel kümnendil on vaesuse tase küll langenud, kuid ebavõrdsuse kohta seda öelda ei saa. Kõige haavatavamate elanike hulgas ei ole suhtelise sissetulekuga seonduv olukord paranenud. Pandeemia süvendab olemasolevat ebavõrdsust ja näitab võimalikke lünki sotsiaalkaitse piisavuses ja katvuses. Et saavutada **2030. aastaks seatud eesmärk vähendada vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste arvu vähemalt 15 miljoni võrra**, on vaja terviklikku lähenemisviisi, mis oleks suunatud elu eri etappidel tekkivate vajaduste rahuldamisele ning vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse algpõhjuste kõrvaldamisele.

Põlvkonniti edasikanduvate ebasoodsate olude tsükli katkestamiseks on kõigepealt vaja investeerida lastesse, et vähendada hädasolevate laste ja nende paremini toimetulevate eakaaslaste vahelist lõhet põhiteenustele juurdepääsu osas nii, et see kindlustab ELis kõigile lastele võrdsed võimalused ning aitab ennetada juhtumeid, kus vaestest peredest lapsed on täiskasvanuks saades vaesuse ohus. Selleks on vaja sihipäraseid riiklikke meetmeid ja investeringuid, mis on suunatud laste vaesuse, ebavõrdsuse ja sotsiaalse tõrjutuse leevendamiseks. Komisjon toetab liikmesriike nendes jõupingutustes poliitiliste suunistega, sh asjakohastes riigipõhistes soovituses esitatud suunistega, et liikmesriigid tugevdaksid tööhõive- ja sotsiaalpoliitikat, investeeriksid sotsiaalteenustesse ja sotsiaaltaristusse ning kasutaksid ELi rahalisi vahendeid parimal viisil. Euroopa haridusruumi⁷⁵ raames aitab uus algatus „Õpiedu saavutamise teed“ kaasa hariduse omandamise lahutamisele sotsiaalsest, majanduslikust ja kultuurilisest staatusest.

Miinimumsissetuleku kavad on oluliseks tagatiseks, et kedagi ei jäeta kõrvale. Ehkki kõigis liikmesriikides on miinimumsissetuleku tagamise kavad olemas, on erinevused piisavuse, katvuse, vahendite kasutamise ja tööturu aktiveerimismeetmetega seotuse osas väga suured, samuti varieeruvad asjaomaste meetmetega võimaldatavad kaubad ja teenused, sh sotsiaalteenused. Paljudel juhtudel väärisksid abikõlblikkuse kriteeriumid ja hüvitiste tasemed ajakohastamist.

Taskukohaste eluasemete olemasolu on järjest suurenev probleem nii mitmeski liikmesriigis, piirkonnas ja linnas. Enamikus liikmesriikides kasvab kodutute hulk. Kodutuse kaotamise poliitika saab aga olla edukas üksnes siis, kui see on kohandatud kohalike või piirkondlike olude järgi, paljud sidusrühmad on nõudnud,⁷⁶ et Euroopa tasandil antaks tuge, et aastaks 2030 kaotataks kodutus kogu ELis. Lisaks sellele kannatab energiaostuvõimetuse all peaaegu 34 miljonit eurooplast, kes ei saa endale lubada oma kodu kütmist. Ka see näitab, et paljudel peredel puudub juurdepääs kvaliteetsele taskukohasele eluasemele. Rohelise kokkuleppe rakendamine algatuse „Renoveerimislane“⁷⁷ kaudu, energiaostuvõimetust käsitlev komisjoni soovitus,⁷⁸ energiatõhususe direktiivi kavandatud läbivaatamine⁷⁹ ning kohalike meetmete

⁷⁵ COM(2020) 625 final, 6. mai 2020.

⁷⁶ Euroopa Parlamendi 24. novembri 2020. aasta resolutsioon 2020/2802(RSP) kodutuse määra vähendamise kohta ELis.

⁷⁷ COM(2020) 662 final, 17. september 2020.

⁷⁸ Komisjoni soovitus (EL) 2020/1563, 14. oktoober 2020.

⁷⁹ Direktiiv 2012/27/EL, 25. oktoober 2012.

suunamine kütteostuvõimetuse jälgimiskeskuse⁸⁰ vahendusel aitavad kõik kaasa energiaostuvõimetuse leevendamisele ja suurendavad eluasemete kvaliteeti, eelkõige keskmise ja madala sissetulekuga leibkondade puhul.

Toimiv juurdepääs piisava kvaliteediga esmatähtsatele teenustele, näiteks vesi, kanalisatsioon, energia, transport, finantsteenused ja digitaalne kommunikatsioon, on peamine vahend sotsiaalse ja majandusliku kaasatuse tagamisel. Need teenused võivad olla ka töökohtade loomise algeks. Samas võivad teenustele juurdepääsu raskendada sissetulek, vanus, territoriaalne ebavõrdsus ja taristu puudumine. Investeeringud rohe-, digi- ja sotsiaaltaristusse, sh ELi ühtekuuluvuspoliitika kaudu, aitavad vältida linnade või piirkondade ruumilist segregatsiooni ja selle vastu võidelda ning parandavad juurdepääsu kvaliteetsetele tavateenustele. Valdcondlikud ELi poliitikameetmed ja õigusraamistikud seoses üldhuviteenustega, mis hõlmavad tarbijakaitsemeetmeid, avaliku hanke tavasid ja teenuste miinimumpakkumise kohustust, peavad toetama liikmesriikide sekkumist ning aitama parandada juurdepääsu olulistele kaupadele ja teenustele. Komisjon analüüsib praegu vajadust vaadata läbi üldine grupierandi määrus⁸¹ ja üldist majandushuvi pakkuvate teenuste juhend.

Komisjon teeb järgmist:

- esitab 2021. aasta esimeses kvartalis ettepaneku **lapse õigusi käsitleva ELi strateegia ja nõukogu soovitus kohta, millega luuakse Euroopa lastegarantii**, et tagada vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse ohus olevatele lastele toimiv juurdepääs peamistele teenustele, st tervishoiu- ja haridusteenustele;
- esitab 2022. aastal ettepaneku võtta vastu **nõukogu soovitus miinimumsissetuleku kohta**, et toetada ja täiendada liikmesriikide poliitikat;
- esitab 2021. aasta teises kvartalis algatuse **kodutuse vastu võitlemise Euroopa platvormi** loomise kohta, et toetada liikmesriike, linnu ja teenuseosutajaid parimate tavade jagamisel ning tõhusate ja uuenduslike lähenemisviiside leidmisel;
- esitab 2021. aasta teises kvartalis **taskukohase eluaseme algatuse**, mille raames renoveeritakse katseprojektina 100 piirkonda;
- esitab 2021. aasta teises kvartalis **suunised innovatsiooniga seotud avalike hangete ja sotsiaalselt vastutustundlike avalike hangete kohta**;
- esitab 2022. aastal **ELi aruande esmatähtsate teenuste kättesaadavuse kohta**.

Komisjon julgustab

- riiklikke ametiasutusi, et nad tagaksid abivajajatele **sotsiaalsete turvavõrkude tõhususe ja nendega kaetuse ning juurdepääsu võimalusi avavatele teenustele**;
- riiklikke, piirkondlikke ja kohalikke asutusi, et nad lisaksid **avalikele hangetele rohkem sotsiaalselt vastutustundlike kriteeriumeid** ning edendaksid nende kasutamist kooskõlas komisjoni tulevaste suunistega.

⁸⁰ <https://www.energypoverity.eu/>.

⁸¹ Komisjoni 17. juuni 2014. aasta määrus (EL) nr 651/2014.

Tervishoiu edendamine ja hoolduse tagamine

Tervishoiu- ja pikaajalise hoolduse süsteemid on pandeemia ajal olnud märkimisväärse surve all, mis on suurendanud juba olemasolevaid probleeme, nagu tervishoiuteenuste pikad ooteajad, struktuurne personalipuudus ja suurenev tervisealane ebavõrdsus. Tervishoiusüsteemid vajavad reforme ja investeeringuid, et suurendada oma vastupanuvõimet ja suutlikkust tulla toime praeguste ja tulevaste kriisidega, parandada esmatasandi tervishoidu ja vaimse tervise tagamist, kõigi juurdepääsu kvaliteetsetele tervishoiuteenustele ning vähendada sotsiaalset, territoriaalset ja majanduslikku ebavõrdsust tervishoius. Komisjon toetab liikmesriike nendes jõupingutustes tõenditel põhineva teabega ning tervishoiusüsteemide tugevdamist soodustavate parimate tavade jagamisega.

Komisjoni teatistes Euroopa tervisealiidu kohta⁸² käsitletakse ELi tervishoiusüsteemide vastupanuvõimet, kättesaadavust ja tõhusust. Meetmetega parandatakse liikmesriikide võimet valmistuda tulevasteks tervisekriisideks ning neile ühiselt reageerida ning tagatakse, meditsiinitarbed on kättesaadavad, taskukohased ja innovaatilised. Komisjon võtab meetmeid ka Euroopa ravimistrateegia⁸³ ning Euroopa vähktõvevastase võitluse kava⁸⁴ rakendamiseks. Uued statistilised ja järelevalvevahendid võivad samuti aidata paremini kaardistada tervisealast ebavõrdsust, tuues esile patsientide seisukohad, eesmärgiga parandada kõige haavatavamate inimeste juurdepääsu tervishoiuteenustele.

Ka pikaajalise hoolduse süsteemide vastupidavus on proovile pandud. Nõudlus hooldusteenuste järele vananevas ühiskonnas eeldatavasti suureneb, samas puuduvad hooldusteenuste kvaliteedistandardid ja juurdepääs kvaliteetsetele teenustele on lünklik, sealhulgas maapiirkondades, mis on paljudes liikmesriikides suureks probleemiks. Komisjoni ja sotsiaalkaitsekomitee ühisaruandes, mis avaldatakse 2021 aasta kevadel, on kaardistatud, kuidas riikide hoolekandesüsteemid nende probleemidega toime tulid, ning osutatud valdkondadele, kus on vaja teha täiendavat tööd, et tagada kogu liidu piires võrdne juurdepääs kvaliteetsetele ja taskukohastele pikaajalise hoolduse teenustele. Vananemise teemalises rohelises raamatus⁸⁵ algatati konsultatsioon, et määrata kindlaks need valdkonnad, kus ELi meetmed võivad anda suurimat lisaväärtust. Pikaajalise hoolduse reformid ja investeeringud loovad võimaluse edendada põlvkondadevahelist solidaarsust, luua töökohti, tagada turvaline töö- ja elukeskkond ning osutada rohkem kvaliteetseid teenuseid.

Komisjon teeb järgmist:

- esitab 2022. aastal **pikaajalise hoolduse algatuse**, et kehtestada poliitiliste reformide raamistik, millest juhendada jätkusuutliku pikaajalise hoolduse kujundamisel, tagades abivajajatele parema juurdepääsu kvaliteetsetele teenustele;

⁸² COM(2020) 724 final, 11. november 2020.

⁸³ COM(2020) 761 final, 25. november 2020.

⁸⁴ COM(2021) 44 final, 3. veebruar 2021.

⁸⁵ COM(2021) 50 final, 27. jaanuar 2021.

- esitab uued vahendid, millega paremini **mõõta tõkkeid ja lünki tervishoiuteenuste kättesaadavuses** (2021–2022);
- esitab 2021. aasta neljandas kvartalis ettepaneku **tervishoiu Euroopa andmeruumi** kohta, et edendada juurdepääsu paremate tervishoiuteenuste osutamise, teadusuuringute ja poliitikakujundamise andmetele ning soodustada digiteenuste väljatöötamist, rakendamist ja kasutuselevõttu tervishoiuteenuste osutamisel.

Komisjon julgustab

- liikmesriike, et nad investeeriksid **tervishoiu- ja hooldustöötajatesse**, parandades nende töötingimusi ja juurdepääsu koolitusele;
- liikmesriike, et nad edendaksid **tervishoiusüsteemide digiteerimist** ja kõrvaldaksid **tervisealase ebavõrdsuse**.

Muudame sotsiaalkaitse uutele oludele vastavaks

Pandeemia ajal **laiendasid paljud liikmesriigid sotsiaalkaitset** varem hõlmamata rühmadele. Need erakorralised meetmed võivad anda inspiratsiooni struktuursete reformide jaoks, mis parandavad töötute, ebatüüpilise lepinguga töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate kaitset ning tagavad kestliku rahastamise kooskõlas nõukogu 2019. aasta soovitusel sotsiaalkaitse kättesaadavuse kohta⁸⁶.

Tuleb **jätkata sotsiaalkaitse rahastamise alaste aruteludega** ja eelkõige põlvkondadevahelist ja -sisest solidaarsust võimaldavate rahastamismudelite kaalumise, et tagada sotsiaalkaitsele võrdne ja jätkusuutlik juurdepääs eri rühmade ja riskide kaetuse osas, samas võttes arvesse, et sotsiaalhüvitised ja tööjõumaksud võivad väheneda, kuna tööeline elanikkond kahaneb.

Piiriülene sotsiaalkaitse on hästitoimiva siseturu eeltingimus. Digitehnoloogia poolt järjest lihtsamini võimaldatavad tööjõu liikuvuse olemasolevad ja uued vormid (alates üldisest piiriülesest kaugtööst kuni digitaalsete nomaadideni, kes teevad kaugtööd kogu ELi piires) nõuavad liikuvate töötajate ja ametiasutuste sujuvat koostööd ning samas vigade ja pettuste ohu vähendamist. Innovaatilised lahendused, nimelt digilahendused, võivad lihtsustada kodanike füüsilist ja virtuaalset liikuvust, toetada sotsiaalkindlustusõiguste ülekantavust ning sotsiaalkindlustusega kaetuse piiriülest tõendamist, samuti aitab see kõrvaldada probleeme inimeste tuvastamisega sotsiaalkindlustuse koordineerimise eesmärgil.

Komisjon teeb järgmist:

- loob **kõrgetasemelise eksperdirühma**, kes uurib heaoluriigi tulevikku, selle rahastamist ning muutuva töömaailmaga seotud mõjutegureid ning esitab 2022. aasta lõpuks aruande;
- algatab 2021. aastal pilootprojekti, et selgitada 2023. aastaks välja võimalused luua digilahendus, millega lihtsustada liikuvate kodanike ja riiklike ametiasutuste

⁸⁶ Nõukogu soovitus (2019/C 387/01, 8. november 2019).

omavahelist suhtlust ja parandada sotsiaalkindlustusõiguste piiriülest ülekantavust (**Euroopa sotsiaalkindlustusspass**), ning mille puhul tuginetakse 2021. aasta teises kvartalis tehtavale algatusele „Usaldusväärne ja turvaline Euroopa e-ID“.

Komisjon julgustab

- liikmesriike, et nad laiendaksid veelgi sotsiaalkaitsele juurdepääsu (kooskõlas **nõukogu soovitus**ega, milles käsitletakse **juurdepääsu sotsiaalkaitsele**) ning esitaksid 15. maiks 2021 oma kavad, milles sätestatakse riiklikud meetmed.

4. JÕUDUDE ÜHENDAMINE TULEMUSTE NIMEL

Euroopa sotsiaalõiguste samba elluviimine on ELi institutsioonide, riiklike, piirkondlike ja kohalike ametiasutuste, sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna jagatud poliitiline kohustus ja vastutus, kõigil neil on oma pädevusele vastav ülesanne. EL toetab nende ülesannete täitmist kõigi olemasolevate vahenditega: mitme ELi fondi kaudu eraldatav rahaline toetus õiglasse taastamisse ning rohe- ja digipöördesse (so kaksiküleminekusse) investeerimiseks, kõigi osalejate kaasamise soodustamine, riiklike majandus- ja sotsiaalpoliitikate teemaline nõustamine ja koordineerimine Euroopa poolaasta kaudu, ELi õiguse jõustamine ja ELi kui üleilmse liidri rolli tugevdamine. Komisjon soovib, et kõik asjakohased rühmad võtaksid parimal viisil kasutusele need juba olemasolevad vahendid, et kiirendada sotsiaalõiguste samba rakendamist.

Sotsiaalsete investeeringute võimaldamine ELi fondide abil

Liikmesriigid peaksid täielikult ära kasutama ELi erakordsed vahendid, millega toetatakse reformide ja investeeringute tegemist kooskõlas Euroopa sotsiaalõiguste sambaga. ELi pikaajaline eelarve aastateks 2021–2027 koos majanduse taasterahastu „NextGenerationEU“ vahenditega on suurim stimuleerivate meetmete pakett, mida ELi eelarvest kunagi on rahastatud. Kokku 1,8 triljoni euroga aidatakse kaasa Euroopa taastumisele COVID-19 kriisist ning kujunemisele rohelisemaks, digitaalsemaks ja sotsiaalselt õiglasemaks ühiskonnaks.

Uus oluline rahastamisvahend „NextGenerationEU“ raames on taaste- ja vastupidavusraha, mille eelarve on 672,5 miljardit eurot. Riiklikud taaste- ja vastupidavuskavad kujutavad endast ainulaadset võimalust kavandada ja rahastada selliseid investeeringuid ja reforme, millega toetatakse sotsiaalset ja töökohtadele keskendunud taastumist, mis muudavad reaalsuseks rohe- ja digipöörde ning rakendavad Euroopa poolaasta raames esitatud asjakohaseid riigipõhiseid soovitusi⁸⁷. Kooskõlas taaste- ja vastupidavusraha kuue sambaga peavad liikmesriigid üksikasjalikult selgitama, kuidas nende riiklikud kavad tugevdavad kasvupotentsiaali, töökohtade loomist ning majanduslikku, sotsiaalset ja institutsioonilist vastupanuvõimet (muu hulgas lastele ja noortele suunatud poliitika edendamise kaudu), aitavad kaasa soolise võrdõiguslikkuse ning kõigi võrdsete võimaluste tagamisele ning vähendavad kriisi

⁸⁷ https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility_en#documents

majanduslikku ja sotsiaalset mõju, aidates kaasa Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisele, tugevdades seeläbi majanduslikku, sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust ning lähenemist liidu piires.

ESF+, mille eelarve on 88 miljardit eurot, on jätkuvalt ELi peamine vahend, millega toetatakse sotsiaalõiguste samba rakendamist ja kavandatud kolme peamise ELi eesmärgi saavutamist. Võttes aluseks sotsiaalõiguste samba põhimõtete rakendamise ja Euroopa poolaasta raames vastu võetud riigipõhistes soovitustes tuvastatud probleemide kõrvaldamise, valmistavad liikmesriigid ette ESF+ rakenduskavad. Uue vahendi raames

- tuleks 25 % ESF+ vahenditest riiklikul tasandil kulutada vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemisele, ja liikmesriigid, kus laste vaesus on eriti suur probleem, peaksid vähemalt 5 % neist vahenditest investeerima laste vaesuse vastu võitlemise meetmetesse. Teised riigid peaksid samuti eraldama asjakohased summad tulevase lastegarantii rakendamisele. Lisaks sellele peavad kõik liikmesriigid eraldama vähemalt 3 % oma ESF+ vahenditest materiaalse puuduse vastu võitlemiseks;
- liikmesriikidel, kus mittetöötavate ja mitteõppivate noorte hulka kuuluvate isikute suhteline osakaal on üle ELi keskmise, on vaja noorte töötuse vähendamiseks eraldada vähemalt 12,5 % noortele, kes ei tööta ega õpi (NEET-noored), samas aga peavad kõik teised liikmesriigid eraldama asjakohase summa tugevdatud noortegarantii rakendamiseks;
- liikmesriigid peavad eraldama asjakohase summa sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonide suutlikkuse suurendamisele; 0,25 % ESF+ vahenditest tuleks kavandada vastavalt asjaomases valdkonnas liikmesriikidele antud riigipõhiste soovitustele.

Samba rakendamiseks saab kasutada ka muid fonte. ERFist rahastatakse tööhõive, hariduse ja koolituse ning sotsiaalteenuste taristut ja seadmeid. **Õiglase ülemineku fondist** rahastatakse oskuste omandamist piirkondades, kus on rohkem kliimamuutustega seotud sotsiaal-majanduslikke probleeme. **Brexitiga kohanemise reservist** toetatakse Ühendkuningriigi EList lahkumise negatiivsete majanduslike ja sotsiaalsete tagajärgede kõrvaldamist. **REACT-EU** vahenditest eraldatakse 2021. ja 2022. aastal 47,5 miljardit eurot lisavahendeid, et katta vahe pandeemia kriisiolukorras esmase reageerimise ja majanduse pikaajalise taastamise vahel. **Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondist** toetatakse jätkuvalt töötajaid, kes kaotavad töö restruktureerimise tagajärjel.

Erasmus+ tegeleb haridus-, koolitus-, noorte- ja spordisektori sujuva taastamise ja edasise kasvuga ning aitab edendada nii keskkonnateadlikkust kui ka digioskusi. **Tehnilise toe rahastamisvahendiga** parandatakse riiklike ja avalike haldusasutuste haldussuutlikkust reformide läbiviimisel kolme 2030. aasta peamise tööhõive, oskuste ja sotsiaalse kaasatuse eesmärgi raames. **InvestEU** vahenditest soodustatakse erainvesteeringuid, mis aitavad sotsiaalsete eesmärkide elluviimist sihipäraste investeeringuallikate kaudu. Vahendi kestlikkuskontrolli raames tagatakse kavandatud investeeringute sotsiaalne mõju. Vahend toetab investeeringuid sotsiaalmajandusse ja innovatsiooni, sotsiaaltaristusse ja oskustesse. Sotsiaalmajanduse projektide nähtavust

saab veelgi suurendada täiendavate meetmetega, näiteks spetsiaalse märgistamissüsteemi abil. Programm „**Euroopa horisont**“ on ajaloo suurim ja ambitsioonikaim teadusuuringute ja innovatsiooni programm, mille kokkulepitud kogueelarve on 94 miljardit eurot. Programmi eesmärk on töötada välja uusi tehnoloogiaid, innovaatilisi majanduslikke ja sotsiaalseid muutusi ning kaasavaid või võimalusi loovaid poliitikaid ja investeeringuid, sealhulgas tugevdada sotsiaalset ja majanduslikku vastupanuvõimet ja jätkusuutlikkust. Uue **programmiga „EL tervise heaks**“ aastateks 2021–2027, mille eelarve on 5,1 miljardit eurot, toetatakse vastupanuvõimeliste tervishoiusüsteemide ülesehitamist ELis, et meid tulevikuks paremini varustada. **Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondist** toetatakse rändajate integreerimist ja kaasamist.

Finantsvahendite eraldamise kavandamisel peaksid liikmesriigid rohkem kasutama jaotusliku mõju hindamist, et võtta paremini arvesse reformide ja investeeringute mõju eri rühmade sissetulekutele ning suurendada eelarvete ja poliitika sotsiaalse mõju läbipaistvust. Riiklikud ametiasutused saavad seda süvalaiendada ja komisjoni meetmeid täiendada, et soodustada riigi rahanduse kvaliteedi parandamist, läbipaistvat ja õiglasemat maksustamist ning sotsiaalselt jätkusuutlikke investeeringuid ja rahastamist.

Lisaks avaliku sektori vahenditele on jätkusuutliku rahastamise arendamisel keskne roll vajalike erasektori vahendite mobiliseerimisel jätkusuutlike eesmärkide saavutamiseks. EL on kaasanud erainvesteeringuid üleminekuks kliimanetraalsele, ressursitõhusale ja ringmajandusel põhinevale ELile. Hea näide on esmakordne ELi sotsiaalsete võlakirjade edukas emissioon TERA laenude rahastamiseks. Erainvesteeringud ja sotsiaalselt jätkusuutlikud investeeringud on kesksel kohal ka majanduse õiglase taastamise puhul. ELi taksonoomia võimalik laiendamine annaks ettevõtjatele ja investoritele usaldusväärse ja ühise keele, et teha kindlaks sotsiaalselt jätkusuutlikud tegevused ja suurendada sotsiaalse rahastamise turgude läbipaistvust. Selliste laienduste ulatust ja potentsiaali uuritakse ja hinnatakse. Kui ettevõtjate avalik aruandlus sotsiaalküsimuste kohta oleks parem, oleks lihtsam suunata investeerimisvooge positiivse sotsiaalse mõjuga majandustegevusse. Ka äriühingute aruandluse tõhustamine aitab suurendada ettevõtjate vastutust sotsiaalse ja muu kestlikkuse mõjude suhtes.

Komisjon teeb järgmist:

- võtab 2021. aasta lõpuks vastu **delegeeritud õigusakti, millega määrata kindlaks taaste- ja vastupidavusrahastu raames tehtavate sotsiaalkulutuste aruandluse metoodika**;
- esitab 2022. aastal **suunised selle kohta, kuidas liikmesriigid saavad paremini kasutada jaotusliku mõju eelhindamist** eelarve koostamisel ja reformide kavandamisel;
- kaalub **uuendatud kestliku rahanduse strateegia** (2021. aasta keskpaik) osana võimalikke meetmeid erasektori sotsiaalsete investeeringute jälgimiseks; avaldab 2021. aasta lõpuks aruande **ELi taksonoomiamääruse**⁸⁸ võimaliku **laiendamise**

⁸⁸ Määrus (EL) 2020/852, 18. juuni 2020.

kohta, et **hõlmata muid kestlikkuse eesmärke, sh sotsiaalseid kestlikkuse eesmärke;**

- esitab 2021. aasta teises kvartalis ettepaneku **muud kui finantsaruandlust käsitleva direktiivi⁸⁹ läbivaatamise** kohta, sh rangemad nõuded äriühingute aruandluse kohta sotsiaalküsimuste valdkonnas.

Komisjon julgustab

- liikmesriike, et nad kasutaksid ELi pakutavaid rahastamisvõimalusi, eelkõige **riiklike taaste- ja vastupidavuskavade ning ESF+ ja ERFi rakenduskavade** võimalusi, et toetada sotsiaalõiguste samba riiklikku rakendamist;
- liikmesriike, et nad haaraksid kinni **taaste- ja vastupidavusrahastu** raames pakutavast enneolematust võimalusest asjakohaste riigipõhiste soovitude rakendamisel;
- riiklikke ja piirkondlikke ametiasutusi, et nad viiksid eelarvemenetluse osana ja laiemalt poliitika kujundamise raames läbi **jaotusliku mõju eelhindamise;**
- liikmesriike, et nad looksid paremad tingimused **lābipaistvate sotsiaalsete investeeringute turgude arendamiseks.**

Kõigi osapoolte jõudude ühendamine

Riiklike, piirkondlike ja kohalike ametiasutuste, sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna kaasamine on sotsiaalõiguste samba rakendamise tagamisel väga oluline. Sellega seoses **on otsustava tähtsusega see, et riikliku tasandi meetmete koordineerimine oleks sidus ja terviklik, sest vaid nii saab aidata kaasa kõigi asjaomaste riiklike osapoolte jõudude ühendamisele.** Komisjon jätkab ELi tasandi ürituste korraldamist, et jälgida tehtud edusamme ja seada ELi tasandi meetmete kõrgemaid eesmärke. Kõik asjaomased osapooled peaksid korraldama teavitus- ja kaasamisüritusi, et suurendada kogu Euroopas teadlikkust sotsiaalõiguste sambast, edendada sotsiaalseid õigusi, kaasata kodanikke ja kõiki, kes otseselt tegelevad sotsiaalõiguste samba põhimõtete rakendamisega.

Väga oluline on tugevdada ka sotsiaaldialoogi riiklikul ja ELi tasandil. Sotsiaalpartneritel on oluline roll pandeemia mõju leevendamisel, majanduse kestliku taastamise ja tööturu tulevaste muutuste haldamisel. Tuleb tugevdada jõupingutusi, et toetada kollektiivlābirāākimiste ulatust ning ennetada olukorda, kus sotsiaalpartnerite liikmesus ja organisatsioonilise kuuluvus hakkavad vähenema. Käesoleva tegevuskava ettevalmistamise käigus peetud konsultatsioonidel rõhutasid kõigist Euroopa piirkondadest pärit sotsiaalpartnerid vajadust toetada riikliku tasandi sotsiaaldialoogi, sh tugevdada nende kaasatust ja suutlikkust asjakohaste poliitikameetmete rakendamisel, samuti parandada uute sektorite, noorte ja platvormitöö tegijateni jõudmist.

Komisjon teeb järgmist:

⁸⁹ Direktiiv 2014/95/EL, 22. oktoober 2014.

- edendab teabevahetust ja **kõigi osapoolte kaasamist, et tagada** see, et sotsiaaloiguste sambast ollakse teadlikud ja pühendutakse ühiselt selle rakendamisele;
- esitab 2022. aastal (olles 2021. aastal sotsiaalpartneritega konsulteerinud⁹⁰) **algatuse, millega toetada ELi ja liikmesriikide tasandil toimuvat sotsiaaldialoogi**. Algatuse raames kuulutatakse välja uus auhind innovaatiliste sotsiaaldialoogi tavade eest ning esitatakse sotsiaalpartnerite noortele tulevastele juhtidele mõeldud teavitamis- ja külastusprogramm. Algatus hõlmab ELi tasandil peetava valdkondliku sotsiaaldialoogi läbivaatamist ja sotsiaalpartnerite kokkulepete uue tugiraamistiku esitamist ELi tasandil.

Komisjon julgustab

- riiklikke ametiasutusi, sotsiaalpartnereid, kodanikuühiskonda ja muid asjaosalisi, et nad korraldaksid **teavitamis- ja kaasamistegevusi**, kogudes ja vahetades parimaid tavasid kogu Euroopast;
- liikmesriike, et nad looksid **koordineerimismehhanismi, millega tagada kõigi asjaomaste riikliku tasandi sidusrühmade kaasamine** sotsiaaloiguste samba rakendamisse;
- liikmesriike, et nad soodustaksid **kollektiivlääbirääkimiste ja sotsiaaldialoogi toimimise ja tõhususe** parandamist ning looksid selleks tingimused;
- riiklikke ametiasutusi, et nad **tugevdaksid sotsiaaldialoogi** ja konsulteeriksid sotsiaalpartneritega asjakohaste poliitikameetmete ja õigusaktide väljatöötamisel;
- **Euroopa sotsiaalpartnereid, et nad aitaksid kaasa Euroopa tööturgude edukale ümberkujundamisele, pidades läbiraääkimisi edasiste ELi tasandi kokkulepete üle.**

Koordineerimise ja järelevalve tugevdamine

Liikmesriigid peaksid igakülgsest arvesse võtma soovitusi, mis esitatakse Euroopa poolaasta (asjakohane hästi toimiv raamistik majandus-, tööhõive- ja sotsiaalreformide ning investeeringute koordineerimiseks) raames, ning keskenduma seejuures inimestele ja nende heaolule. Alates 2018. aastast on sotsiaaloiguste samba põhimõtted integreeritud kogu Euroopa poolaasta tsükklisse. Liikmesriigid peaksid oma riiklikes reformikavades samba rakendamisest aru andma. Riigipõhised soovitusel, mis põhinevad iga-aastases kestliku majanduskasvu strateegias kindlaks määratud neljal, st keskkonnasäästlikkuse, tootlikkuse, õigluse ja makromajandusliku stabiilsuse mõõtmel, annavad jätkuvalt suuniseid sotsiaaloiguste samba põhimõtete rakendamiseks riiklikul tasandil, sealhulgas asjakohase ELi rahastamise kaudu. Nagu ka eespool öeldud, püütakse ELi peamiste eesmärkide kaudu suunata tööhõive, oskuste ja sotsiaalvaldkonna riiklike ja piirkondlike poliitikaid ning reforme. Järgnevatel aastail võimaldab Euroopa poolaasta teha koordineeritud järelevalvet ka riiklike taaste- ja vastupidavuskavade rakendamise üle.

⁹⁰ Vt ka tööhõive ja sotsiaaloiguste voliniku erinõuniku Andrea Nahlesi aruannet: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=9916&furtherNews=yes&preview=cHJldkVtcGxQb3J0YWwhMjAxMjAyMTVwcmV2aWV3>.

Komisjon teeb ettepaneku vaadata läbi Euroopa poolaasta peamise järelevalvevahendina kasutatav sotsiaalvaldkonna tulemustabel, et sotsiaalõiguste samba näitajaid paremini kajastada. Kooskõlas peamiste eesmärkidega aitab olemasolevate näitajate integreerimine ja tabeli ajakohastamine saada sotsiaalõiguste samba põhimõtete rakendamisel saavutatust terviklikumat ülevaadet ning jälgida käesolevas tegevuskavas kavandatud poliitikameetmete rakendamist. Sotsiaalvaldkonna tulemustabeli ajakohastamise ettepanek, seotuna ÜRO kestliku arengu eesmärkidega, on esitatud käesoleva tegevuskava 2. lisas (ettepaneku analüütilist alust kirjeldatakse komisjoni talituste töödokumendis). Laienemisprotsessis osalevates riikides hakatakse sotsiaalvaldkonna ajakohastatud tulemustabelit kasutama majandusreformi programmi raames, et jälgida sotsiaalõiguste samba rakendamisel tehtud edusamme valdkondades, kus andmed on kättesaadavad.

Ühises tööhõivearuandes keskendutakse asjakohastele samba põhimõtetele, analüüsides põhjalikumalt nende rakendamist ELi ja riiklikul tasandil, võttes aluseks sotsiaalvaldkonna ajakohastatud tulemustabeli. Liikmesriikidel palutakse esitada regulaarseid aruandeid riiklike reformikavade rakendamise ja puuduste kõrvaldamiseks kavandatud poliitiliste algatuste kohta.

Lisaks pannakse veelgi rohkem rõhku **sotsiaalvaldkonna statistika õigeaegsele esitamisele**, nagu on ette nähtud hiljuti vastu võetud Euroopa integreeritud sotsiaalstatistika määru⁹¹, ning vaesust ja ebavõrdsust käsitlevate näitajate varajasele prognoosimisele. Komisjon julgustab jätkuvalt liikmesriike, et nad koguksid andmeid rassilise ja etnilise päritolu alusel jaotatuna, nagu on soovitatud ELi rassismivastases tegevuskavas. Koostöös teiste ELi institutsioonidega jätkab komisjon ka **inimeste heaolu mõõtmiseks ja jälgimiseks kasutatavate usaldusväärsate ja rahvusvaheliselt võrreldavate näitajate täiustamist ja väljatöötamist** liidus, võttes seejuures arvesse riigipõhist konteksti ja teiste asjaomaste rahvusvaheliste tegijate poolt tehtud tööd.

Komisjon teeb järgmist:

- jälgib jätkuvalt **Euroopa poolaasta** raames riiklikke reforme ja investeeringuid, sh taaste- ja vastupidavuskavade rakendamist viisil, mis aitab kaasa sotsiaalõiguste samba põhimõtete rakendamisele;
- lepib 2021. aastal liikmesriikidega kokku **sotsiaalvaldkonna tulemustabeli läbivaadatud versiooni** osas, et paremini kajastada käesolevas tegevuskavas sätestatud poliitilisi prioriteete ja meetmeid;
- **laiendab ühise tööhõivearuande ulatust ja süvendab selle analüüsi** ning korraldab üritusi sotsiaalõiguste samba valdkonnas tehtud edusammude tutvustamiseks.

ELi sotsiaalõigustiku rakendamine, kohaldamine ja jõustamine

ELi sotsiaalreeglistik on täpselt nii hea, kui on selle rakendamine. Paljud käesoleva tegevuskava toetuseks korraldatud konsultatsioonidel osalejad rõhutasid oma vastustes

⁹¹ Määrus (EL) 2019/1700, 10. oktoober 2019.

olemasolevate ELi töö- ja sotsiaalõigusnormide parema rakendamise, kohaldamise ja jõustamise tähtsust. Tihedam ja korrapärasem dialoog liikmesriikidega võib hõlbustada ELi õigusaktide õigeaegset ülevõtmist, parandada nende rakendamise kvaliteeti ja vältida hiljem rikkumismenetluste algatamist. Paralleelselt sellega püüab komisjon liikuda edasi olukordadega, kus liikmesriigid ei täida ELi õigusest tulenevaid kohustusi.

Komisjon teeb järgmist:

- tugevdab **koostööd liikmesriikidega ELi töö- ja sotsiaalõigusnormide alal**, keskendudes nende ülevõtmisele ja rakendamisele, ning parimate tavade jagamist.

Komisjon julgustab

- liikmesriike, et nad toetaksid ja tugevdaksid **tööinspeksioonide suutlikkuse suurendamist** tegevuses, mis aitab jälgida liidu õigustiku rakendamist.

EL kui vastutustundlik üleilmne liider

Suunates ELi rahvusvahelist tegevust sotsiaalvaldkonnas, aitab sotsiaalõiguste sammas kindlustada ELi rolli vastutustundliku üleilmse liidrina. Komisjon töötab selle nimel, et luua kogu maailmas võrdsed võimalused, kus konkurentsieelised ei kahjusta kõige haavatavamaid elanikkonnarühmi. Ühest küljest tegutseb EL rahvusvahelistel normidel tugineva mitmepoolse süsteemi raames, millele EL ja/või selle liikmesriigid on alla kirjutanud. Teisest küljest on sotsiaalõiguste sammas suunav vahend kahepoolsetes suhetes välispartneritega, sh naabus- ja laienemispartneritega, määrates kindlaks kõrged sotsiaalsed standardid, mille eest EL seisab.

Et tugevdada Lääne-Balkaniga peetavat dialoogi Euroopa sotsiaalõiguste samba kiirendatud rakendamise teemal⁹² ja selleks, et vähendada liikmesriikide ja Lääne-Balkani riikide sotsiaalvaldkonnas esinevaid erinevusi, kaasatakse kandidaatriigid ja potentsiaalsed kandidaatriigid vastavalt kas asjakohaste meetmete rakendamisse või platvormide ja tööühikute töösse või nende koosolekutele. Ühinemiseelse abi rahastamisvahendiga (IPA III) pakutakse suuremat toetust inimkapitali arendamise rahastamiseks ja noortegarantii kavade juhtalgatuste rakendamiseks, et tegeleda NEET-noorte kõrge määraga selles piirkonnas⁹³.

EL jätkab inimväärse töö ja sotsiaalse kaasatuse edendamist kogu maailmas, tehes koostööd partnerriikidega, eelkõige Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) kaudu ning rakendades oma kaubandus- ja arengupoliitikat, kestlikku hanke- ja rahanduspoliitikat ning äriühingute läbipaistvuse ja äriühingute jätkusuutliku juhtimise põhimõtteid. Kooskõlas üleskutsega, mis tehti nõukogu järeldustes inimõiguste ja inimväärse töö kohta ülemaailmsetes tarneahelates,⁹⁴ pöörab komisjon tähelepanu pandeemia ja kliimamuutustele reageerimiseks, uutele tehnoloogiatele suunatud ja

⁹² COM(2020) 14 final, 14. jaanuar 2020.

⁹³ COM(2020) 641 final, 6. oktoober 2020.

⁹⁴ 13512/20, 1. detsember 2020.

ÜRO kestliku arengu tegevuskavas 2030⁹⁵ kirjeldatud rahvusvaheliste meetmete sotsiaalsele mõõtmele. G7 ja G20 foorumite liikmena edendab EL kestlikku ja kaasavat majanduse taastamist, millest on kasu kõigile kogu maailmas.

Komisjon teeb järgmist:

- võtab 2021. aasta teises kvartalis vastu **teatise inimväärse töö kohta kogu maailmas**, milles antakse põhjalik ülevaade asjakohastest ELi vahenditest ja esitatakse kava sotsiaalse mõõtme edendamiseks rahvusvaheliste meetmete puhul;
- võtab 2021. aasta teises kvartalis vastu **äriühingu kestliku üldjuhtimise algatuse**.

Komisjon julgustab

- liikmesriike, et nad edendaksid **rahvusvahelisi tööstandardeid, inimväärset tööd ja sotsiaalset kaasatust kogu maailmas** ning liiguksid ÜRO kestliku arengu tegevuskava 2030 ja kestliku arengu eesmärkide suunas, kaasates igati sotsiaalpartnereid ja kodanikuühiskonda;
- laienemisprotsessis osalevaid riike, et nad jätkaksid ELile lähenemisel **majandus- ja reformiprogrammi protsessi** raames oma õiguse vastavusse viimist ELi sotsiaalsete standardite ja sotsiaalpoliitikaga.

5. EDASISED SAMMUD

Käesolevas tegevuskavas esitatakse ELi tasandi meetmed Euroopa sotsiaalõiguste samba edasiseks rakendamiseks, et ehitada üles tugevam sotsiaalne Euroopa õiglase ülemineku ja taastumise heaks. Selleks et ELi kodanikud saaksid sotsiaalõiguste sambaga tagatud õigustest ja sambas kirjeldatud põhimõtetest täiel määral kasu, on enamikul juhtudel vaja tegutseda nii riigi, piirkonna kui ka kohalikul tasandil. Komisjon kutsub liikmesriike, sotsiaalpartnereid ja teisi asjaosalisi, sh piirkondlikke ja kohalikke ametiasutusi ning kodanikuühiskonna organisatsioone üles seadma COVID-19 pandeemiast taastumist toetavate investeeringute ja reformide keskmesse sotsiaalõiguste sambas kirjeldatud kõrgeid sotsiaalstandardeid. Meie ühine eesmärk on investeerida eurooplaste praegustesse ja tulevastesse põlvkondadesse, võimaldades neil ja Euroopal tervikuna kasvada innovatsiooni ja mitmekesisuse toel, kartmata muutusi ja kehvemaid aegu.

Portugali eesistumise ajal **7.–8. mail 2021 Portos toimuv sotsiaaltippkohtumine** annab võimaluse kinnitada kõrgeimal poliitilisel tasandil, et Euroopa taastamisel ja ka edaspidi ollakse kindlalt pühendunud inimeste esikohale seadmisele.

Käesoleva tegevuskava rakendamise toetamiseks kutsub komisjon kõiki Euroopa institutsioone, liikmesriikide parlamente, sotsiaalpartnereid ja kodanikuühiskonda üles korraldama regulaarselt ühiseid poliitilisi arutelusid, et saada ülevaadet edusammudest, mis on tehtud tugeva sotsiaalse Euroopani jõudmiseks 2030. aastal.

⁹⁵ COM(2006) 249 final, 25. mai 2006.

Komisjon **vaatab käesoleva tegevuskava läbi 2025. aastal**. Läbivaatamine on aluseks edasistele ELi tasandi meetmetele, et saavutada ELi 2030. aasta eesmärgid.